

destituti, quæcunque agunt aut cogitant, ad proprios referunt affectus, nempe sordidos, crudeles, ambitiosos, suiq; dissimiles, & absque Dei timore. Vos interim, quibus istius coloris obtingunt Patres, & pastores, fidenti estote animo, lætiq; spem uestram in Christo, qui uerus Pater est ac pastor, enutrite: persuasumq; habete uos uti filios charissimos illi curæ esse. Nemo itaque quantumlibet Tyrannus sit ac lanio, uos à iam coepto seducat instituto, absterreatq; à concepta dudum in Deum fiducia. Tantum quidem possunt in uos, quantum uosmet permittitis ac uultis. In animas profectò (in corpora forsitan possunt & famam) pacemq; illam arcanam, quam propter cõciliatum nobis Deum per Christum possidemus, ius neutiquam exercere possunt Tyranni. Iam in nostra factum est potestate, succumberéne uelimus impiorũ iniurijs, an superare, simulac per Christum facti sumus tanquam gigantes ad dirigendos pedes nostros in uiam pacis, in eo tamẽ, à quo pendemus, & qui nos segregauit à mundo, ne cum mundo iudicemur. Quocirca danda est opera, ne iterum, ut prius, à recto secedamus itinere seducti, maleq; tum ab illorum terrore, tum à cæterorum lenocinijs uel exanimati, uel persuasi, qui Christi fidem aut contemnunt, aut ulla absque uitæ innouatione ad æternam adipiscendam felicitatem satis per se esse affirmant: seductores hi sunt, atque Antichristi. Ad hæc non ille certe qui iustitiam profitetur, is è uestigio iustus censeretur: sed qui per uitæ reformationem nihil iam agere decreuit, quod Christus ipse, qui totius iustitiæ typus est, non, si in terris adhuc inter homines diuersaretur, ageret. Etenim

Qui facit iustitiam, iustus est, sicut & ille iustus est. Qui facit peccatum, ex diabolo est, quoniam ab initio diabolus peccat.

Terroris

Terroris plenissima hæc est asseueratio: Qui peccat, diabolum imitatur. At cùm id non nesciant homines, peccant tamen, maluntq; diabolo per incontinentiam uitæ adhærere, quàm per morum integritatem Christo. Proinde magna nostra est audacia, magna confidentia, magna stupiditas, Deo omisso, ad hostis cruentissimi fidem transfugere, illiue, qui ab ipsis primis rerû exordijs suo à domino aufugit, fidere. Is enim cùm semper malus sit, Deique legi semper obluetetur, ita in peccatis obduruit, ut nihil iam aliud queat uel ipse agere, uel alijs suggerere, quod peccatû non sit. Hincq; eisdem ipsis omnino lineis, quibus ipse effictus est, suum sibi effingere adnititur satellitium Vnde qui suo à creatore auersi, & fugitiui, ultro in illius castris commorantur, hi peccant semper, ac errant attoniti & amentes. Proinde à supremo illo honore, quo in Christo renati sunt, suapte sponte deficientes, in illorum deueniunt numerum, de quibus sic ipse Christus: Vos, inquit, ex patre Diabolo estis: nempe usu peccati continuo ac perseuerantia. Atque hi sunt, qui (ut Paulus ait) in passiones traditi ignominia, faciunt quæ non conueniunt. Peccant igitur hi semper, qui ueterem non unquam exuentes hominem, foedissimi suaforis auscultant monitis: proindeque Deo neglecto non illibenter illius parent dicto. Sic se habet illorû uita qui mundanarum rerum cupiditatibus ultrò obnoxij, nihil aliud quàm peccant. Semper hi errant corde, clamat dominus. Contrà autem, qui facit iustitiam iustus est, quoniam cui adhærent, iustus est dominus, & iustitiam dilexit: proinde æquitatem uidit uultus eius. Atqui genus istud iustitiæ, qua Deo similes reddimur, puto à Dei imagine per Adæ præuaricationem in nobis deformata, per Christi uerò obedientiam restituta, pendere. Nam quemadmodum Deus uitã ideo cæteris impartitur, quoniam ipsissima uita est, atque spirantium

c omnium

omnium origo & fons: sic bona omnia, quæ tum ad animam, tum ad corpus spectant, in nobis per Christi spiritum effusa, largissimam in Deo esse beneficentiam, amplamque ad omnes dilectionem testantur. Quare in eo maximè Dei in nobis contemplamur similitudinem atque imaginem, quòd cum ipse bonus natura sit, iustus item ac misericors, ita hominem ipsius diuinæ imaginis dotibus ac notis præditum, cum illum effingeret, esse uoluit. Verùm infelix peccando, deerrandoq; à Dei præscripto, dotes illas omnes præclarissimas penè amisit. Vnde uersa rerum sorte ex bono actutum & iusto malignus factus est atque iniquus, ex pio & leni crudelis & asper, ex fido ac uerace perfidus & mendax. Tunc enim eo in primogenia sua illa perseverante innocentia, impressaque à Deo similitudine, si quid agere collibuisse, sanctum id propterea & iustum fuisset, quoniam à iam sancta & iusta profectum esset origine: hoc est, non iccirco quæ iusta erant operabatur Adam, quo iustus euaderet, sed quoniam iam erat iustus. Alioqui quomodo uel riuos aquarum lucidos à fonte turbido, uel contaminata ab arbore fructus bonos prodire potuisse existimamus? Id planè arduum. Nam quæ lapsum illum miserabilem secuta sunt, quàm tenuis ampla illa uis operandi iustitiam, ac potestas, effecta sit, testari possunt. Et ut nihil aliud miserius è tam ærumnoso contigerit lapsu, certè mare illud immensum gratiarum & donorum, in quo delitiani poterat nobilissimum Dei figmentum, in uastissimum conuersum est pœnarum oceanum. Obliterata penè Dei tunc fuit in anima similitudo, amisitq; decorem pulcherrima mulierum. Quapropter non modo à paradisi delitijs eiecta, uerùm etiã uirtute illa diuina potestatéque diligendi bonum denudata, formam nescio quam deformem & corruptam immundi spiritus sibi adeo strictim, ne prorsus infor-

mis appareret, annexuit, ut planè dissimilis à prima facta sit conditione. Ideo quæ prius poterat non peccare, mox peccatis irreparabiliter obnoxia facta est innumeris. Sic est imago Adæ & similitudo, sic præclara illius est effigies. Nam per illius casum, atque à Deo recessum, peccatum in mundo pullulauit, & per peccatum mors. Verùm tam inhonesta facies & horribilis, ut erat peccati & mortis, à Christi sanguine uelata, imo penitus deformata, minori cœpit esse formidini atque terrori in mundo : siquidem redintegrata Dei imagine per Christum in homine, celsit peccati lex, imago nimirum primi Adæ miserabilis, ac digna fletu. Cedente porrò peccato, debellatòque funditus eius imperio & iurisdictione in Christi cruce, sua restituta fuit uirtus animæ, obductus color, atque ad amplectendam iustitiæ disciplinam suum pristinum instauratum fuit robur, antiquatum quidem per Adæ transgressionem, per Christi autem iustitiam innouatum : imo è mortuis ad uitam experrectum, & restitutum in illo, cui iam insitæ animæ per fidem, eodè uiuunt cum illo spiritu, quo ipse in Deo. Vnde quandiu terreni imaginem, ut eam uocat Paulus, secum ferant, tandiu Christi spiritum ignorāt. Tantum uerò abest, ut iustitiam, quæ proprium Christi donū est, diligant, ut etiam deprecentur & fastidiant. A Christi itaq; spiritu dūtaxat decor omnis cūm fidei, tum actionum illarum quæ pietatem referunt, originem habet. Neque alio in fonte tam preciosum piscari par est unionē, præter quàm in illo, de cuius plenitudine nos omnes accipimus. Is Christus est, per quē solum reconciliati sumus Deo, dataq; est nobis potestas filios Dei fieri, quæ perfectissima est diuinæ in nobis imaginis instauratio. Nam quicquid uiriū amissum fuit in nobis per Adam, nobis denuò cōciliatum est in Christo, cuius nos membra sumus, ipse caput. Fieri ergo non potest, ut quispiam

quantumuis in cæteris excellens, ad illas amplexandas operationes, atque animi conceptus moueatur, qui Deo sint digni, absque Christo, quo uigorem suppeditante ac uires, iusta fit anima, & ad promerendum Deum idonea. Quocirca si quæ iusta sunt agere instituit, non iam id agit, ut iusta efficiatur, sed quoniam iusta iam est in Christo, in quo ipsa uiuit unius facta cum illo (ut dixi) spiritus. Oro, num ignis, quia calefacit & urit, ideo id agit, ut ignis efficiatur: an potius, quia ignis iam est, & urit & calefacit? Sic iustus, de quo nunc loquitur Ioannes, propterea iustitiam sectatur ac diligit, non quò iustus fiat, sed quoniam iustus est in Christo, ac per Christum ad tam sublimem assumptus est gradum, ut iustus meritò uocari possit & fit: proindeque ad actiones illas aptus, quæ Christianum decent hominem, nempe Christo annexum, de cuius operibus sic asserit Propheta: Opera manuum eius ueritas & iudicium. Ergo qui facit iustitiam (ut inquit Ioannes) iam iustus est, sicut & ille iustus est, Christus nimirum, qui ad hoc uenit in mundum, ut reformata Dei imagine in homine, mundi principem subiugaret, technásque eius dissolueret: & quæ hîc opera diaboli antonomatice appellantur, peccata omnino à debiti syngrapha deleteret. Vide quid inferat:

In hoc apparuit filius Dei, ut dissoluat opera Diaboli.

In superioribus uitam æternam, quæ erat apud Patrem, apparuisse nobis asseruit Ioannes: nunc idem fermè uitam ipsam filium Dei nuncupans repetit. At ipsam audiamus uitam, quæ sui ad nos accessus causam exponens sic ait. Ego lux in mundum ueni, ut omnis qui credit in me, in tenebris non maneat. Se lucem uocat Christus, ut pote qui errorum tenebras, noctémque peccati

suo

suo expectato dispulerit aduentu. Tantum non desit fiducia, in portu sumus. Venit enim Christus non ut mundum perderet, sed ut seruaret, dirigerétque ad Deum, à quo imprudentissimè recesserat, itaque procul aufugerat, ut ne memoriam quidem paternæ domus retineret: adeo profundæ obliuionis æternorum comes est peccatum. At lux è cœlo exoriens, factusque homo hominis effector suum sibi asseruit opificiũ, antea quidem nobilissimis adumbratum liniamētis, uerum postea superinductis alijs à dæmone obscuratum, penéque exoletum. Luce igitur illa adueniente, quam modò uitam, modò filium Dei, modò splendorem gloriæ atque figuram substantiæ Patris appellari legimus, cessere tenebræ, desijtq; errorum nox: morsque subinde, stipendium nimirum atque autoramentum peccati, exterrefacta occubuit. Atque hunc in modum peruicacissimi hostis opera, tanquam orsus araneoli tenuis (ut ait quidam) dissoluta sunt: castrisque illius direptis, lux nostra exuuijs onusta, ad solem, à quo nunquam abierat, remigravit. Hinc dona dedit hominibus, ut inquit Paulus, diuina quidem illa & præclara. Inter quæ illud excellentissimum omnium uidetur, quòd

Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, & nō potest peccare, quoniam ex Deo natus est.

Ex Adam quidem nascimur filij iræ, ex Deo renascimur filij adoptionis, in Christoque diuini uerbi semine procreamur. Ideo eousque nos quidem peccatis abstinemus, quoad in nobis felicissimum istuc semē (quod uerbum Dei esse, atque in illum fidem arbitramur) perseuerauerit. Quòd si tamen uel ipsis uocatis sanctis,

nempe Dei filijs, peccare contigerit, lapsus hi erunt maiorem partem & tenues, & uenia digni. Sint etiam graues, quid tum? emergent a lutum à luto. Imò cum peccant, ui penè inuita animi peccant, & absque peccati studio & amore labuntur. Quod illos minimè agere uidemus, qui consultò datàque opera, atque affectu ad uitia contaminato & per uio delinquunt: cupiuntq; legem non esse, aut qui poenas exigat cæcum iudicem, quò liberius peccare possint, expetunt. Plurimi sanè refert, quo quis animo delinquat. Dei quippe filij peccati fermè odio peccant: cæteri autem amore ac studio. Quare hi rarò resipiscunt ad uitam: illi uel in ipso præuaricationis lapsu, miseriam execratur suam iccirco quòd semen Dei in se habent insitum. Quod quidem semen præter illud, quod diximus, Christi spiritum esse hi sentiunt, quibus ipsa etiam peccata, nedum res cæteræ, cooperari solent ad uitam. Quà fieri potest, ut anima uerè in Christo non tantum per baptismum, quantum per uitæ inuouationem regenerata, motus illos suos, atque affectus cœlestibus assuetos ardoribus, in flammis diutius peccati commorari sinat? Sunt qui Peccatum in hoc loco pro defectione à fide accipiunt: quæ profectò tanti est momenti, ut peccati nomen antonomatice sibi uendicet. Ita Christus mundi tarditatem in credendo notans, peccati nomē interposuit dicēs: Cum uenerit ille, nempe spiritus Dei, arguet mundum de peccato, & de iustitia, & de iudicio. De peccato quidem, quia non crediderunt in me. Quare ex Deo nati tametsi patrem nonnunquam peccando offendunt, non tamen usque eò à benignissimo deseruntur Patre, ut per infidelitatem desperationemque ab ipso penitus desciscant. Cæterum per infidelitatem delinquere quempiam arbitramur, cum semel quis agnitam, receptamque ueritatem reijcit, impugnatq; ac si potest demolitur. Diuus Augustinus hęc

Peccat

Peccatum intelligit charitatis fraternæ læsionem, ob ea, puto, quæ mox sequuntur, nimirum ex Deo illum non esse, qui non diligit fratrem suum. Quomodo igitur cùmque accipias,

In hoc manifesti sunt filij Dei, & filij diaboli.

Peccant quidem utrique, sed hi leuius, grauius illi, qui non possunt non letaliter errare ac labi. Non modò peccata illis, ut sentit Augustinus, cooperatur ad mortem, sed etiam ipsæ omnino illorum fiunt in peccatis orationes. Hi profectò malum in se ultrò alunt uirus, foedas nimirù, diutinasq; ad prauitatem suggestiones, immissionesq; per angelos malos, quibus turpissimum in modum assentiuntur: illi autem sanctissimo eo nituntur semine, quo caput serpentis contritum iri longè ante prædixit Deus. Verùm neq; sic suapte sponte à Deo auersis ac perditis cœlestes desunt aculei, non benignissimi Patris afflatus, non radij, non lenti illi gradus ad ultionem, atque ad aucupandam pœnitentiam longanimitas: sed ferrei facti, ultroq; diuinæ oblucentes munificentia, scienter prudenterq; sese morti perpetuæ deuouent. In hoc itaque Dei filij à filijs diaboli sunt dissimiles ac diuersi, quòd illi uel leuiter à spiritu Dei sancto admoniti, è uestigio manum porrigunt attrahenti. Hi uerò ne ardentibus quidem exusti facibus, calorem sentiunt: sed fixi & pertinaces in iam concepto perdurant consilio, atq; in malis deliberatione. Non certè titulus, non fons, non religio hæc extera, Dei filios ab alijs (postquam à paleis nondum secretum est triticum in area domini) discernunt: uerùm probitas, ac tum in Deum tum in proximum & pietas & dilectio. Etenim,

Omnis qui non est iustus, nō est ex Deo,
 c 4 & qui

& qui non diligit fratrem suum. Quoniam hæc est annuntiatio, quam audistis ab initio, ut diligatis alterutrum.

Magnus Paulus simulac Romanorum ecclesiam de his, quæ altissimo uelata erant mysterio, edocuiſſet, indeq; ad morum informationem descendisset, iussissetque suum cuiuslibet persolui debitum: Cui tributum, tributum: cui uectigal, uectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem: mox intulit: Nemini quicquam debeatis, nisi ut inuicem diligatis: nam qui diligit proximum, legem impleuit. Ac post facto uno omnium tanquam aceruo præceptorum Dei, in eo cuncta nodo ac uerbo recapitulari, consummarique asseruit dicens: Diliges proximum tuum sicut teipsum. Id antea docuerat Christus, cuius spiritum bene hauserat uas illud mirabile secretorum Dei, cum de se illa diceret: Habeo, inquit, unde glorier in Christo IESU ad Deum. Nõ enim audeo aliquid loqui eorũ, quæ per me non effecit Christus. Alio item loco: An experimentum quæritis, qui in me loquitur Christus? A Christo itaque non solum uis ista amoris, quo omnibus placere in bonum ad ædificationem iubemur, est perdiscenda: uerum etiam totius uitæ nostræ ratio ex absolutissima illius doctrina & uita formanda erit. Ad hoc enim uenit in mundum, ut uetus dilanians mortis chirographum, noua fundaret uitæ decreta, innouaretque in Deo quicquid ab Antiquis primi Adæ typis degenerauerat. Et primum quidem de se immensum illud dedit amoris specimen, cum non sibi placens, ut ait Paulus, impropria exprobrantium tibi, ô Pater, in se cadere uoluit, maluitq; ob aliorum salutem sexcentis atque adeo amplius uitæ incommodis & iniurijs esse obnoxius, quàm proprio seruiens commodo & gloriæ, amissæ ouiculæ curam negligere.

Suo

Suo penè iure repudiato, se totum dedit pro alijs prædem, peccatumq; se fecit, & quò suam nobiscum communicaret iustitiam, execrationem. Videtur Ioannes partim hoc in loco, partim in cæteris suis scriptis, illud asserere, pro compertoq; habere, neminem, quantumlibet in iustitiæ studijs sese exercent, iusti nomen assequi posse, si ommissa proximi dilectione & cura, totus in cæteris, quæ ad religionem spectant, adeo intentè occupetur, ut laudem nomenq; probi uiri, & sancti se affectum esse confidat. Non certè fallitur apostolus: siquidem eo in cardine tota uis fidei uersatur. Alioquin is qui proximum suum non diligit, nec Deum quidem ueretur. Si esurierit inimicus tuus, clamat Paulus, ciba illum. Huicne parent mandato Vitilitigatores? nū plagiarij? dissidiosi? homicidæ? raptores? auari? Et qui usuris, & qui hypocrisi cunctas beneuendi contaminauerunt leges, eoq; in statu Dei religionem posuere, ut iam periculum haud mediocre sit, & penè infamia Christum sequi, atque officia pietatis exercere? Et tamen hæc est annuntiatio, quam audistis ab initio, ait Ioannes, ut diligatis inuicem. Hoc est. Non solùm ab Euangelij incubulis id prædicatum fuit, sed etiam à mundi exordio commendatum. Semper enim necessaria fuit amoris lex, ac præcepta. Præuiderat utique Deus non defuturos, qui imitarentur illius mores qui ab initio homicida fuit. Proinde suos semper uoluit nuntios & uates in id potissimùm incumbere, ut odium è mundo extirparent non sererent: non, ut permultos acturos præcognouerant, disseminarent. Cæterùm qui primus in cruentissima primi homicidij tragœdia potiores assumpsit sibi partes Cain fuit, homo nimirum sanguinarius, trux, atque terrenarum rerum, unde cuncta illius dimanauit impietas, mirè cupidus & anxius. Quare commodū peruersissimi hominis mentionem hîc inseruit Ioannes.

Non sicut Cain, qui ex maligno erat, & occidit fratrem suum. Et propter quod occidit eum? quoniam opera eius maligna erant, fratris autem eius iusta.

Malignum hîc uocat diabolum, impulsu nanq; illius ac suggestione crudelissimus frater fratrem mitissimum interemit. Nec scelere tamen illo contentus, arrogantissimum atq; fucatum præ se tulit animû in Deum: cùm interrogatus ubinam esset Abel, respondit, Nescio: nunquid custos fratris mei sum ego? Iam illud quod antea dixerat Deus, arbitrij humani libertatem asserere uideatur. Sub te, inquit, erit appetitus eius, (nempe peccati) & tu dominaberis illius. Vnde sic ex Hebræo quidã translulit: In manum tuam tradidi arbitrium fomitis, sed tu dominus illius eris si uolueris, & bonas feceris uias tuas. Hîc quidem oblata uidetur occasio, ut de arbitrio non-nihil humano edisseramus. Verùm cùm hæc, atq; id genus alia difficillima in mûdo nunc maximo ferè omniû tumultu controuerfentur, operæpretium erit, ea magis intacta præterire, atque ad concilium uniuersale, quod ab omnibus qui Christi fauent religioni, expectatur reijcere, quàm nos, etiam si uerissima proferamus, in periculum ullo absque fructu dedere. Speratur enim illis in comitijs, quæ à Dei spiritu cogi optamus, fluctus hosce ingentes & fractos iri sedatum: modò qui expectant sua non frustrentur spe ac desiderio. Tametsi quidem suam Deo Ecclesiam curæ esse non ambigimus, foreq; non dubitamus, quod ille est pollicitus, qui ab omni remotus est falsitate, atque animi inconstantia. Illis tamen, qui Christi spiritu aluntur, quiq; pacem Ecclesiæ, quæ seruandorum omnium nutrix est ac mater, non tantum appetût, sed etiam propria ipsorum salute

lute libentissimè , si aliter redimi nequiret, paciscerentur, mora omnis tarda uidetur ac periculosa. Periculosa quidem? cur non mortiferam potius appellem, simul atque agenti ferè animam sponsæ nullum uideam nisi coactum admoueri remedium? nullam curationē? nullum refrigerium? Enimuerò undè tam tumultuosæ sint ortæ turbæ, atq; ad sedandos hos confusissimos opinionum strepitus, uel mora uel tergiuersatio, si interrogor, dicam intrepidè ab uniuersali cùm omnium, tum illorum maximè, qui rerum potiuntur, emerfisse consilio, quo plerique quæ sua sunt, non quæ I E S U Christi, atque illius sponsæ quærere decreuerunt. Quòd si rursus interrogor, cuiusmodi generis ea sint, quæ in primis quærunnt ferè omnes. Respondebo, Mundi amorem esse, qui tam altè iam fixit radices in terris, ramosq; tã latè propagauit, atque umbram, ut (quod de prisco deditio- num more factū esse legimus) urbes, agros, terminos, aquas, aras, focos, delubra diuina, humanaq; omnia sibi uendicauerit. Et certè postquam tam ampla facta est mundi ditio, ut nihil propemodum aliud inter homines uel audiri uel cerni detur, quàm uastum quoddã cupiditatum mare: suspicari possumus, Dei spiritū ex ædibus hisce nostris aliò demigrasse, statuisseq; alias omnino nationes, quæ impietatē dediscētes iustitiam faciant sibiq; syncerius obediant. At qui in id omnes conspirāt, persuasumq; habent, (ut in superioribus quoq; diximus, dicemusq; in sequentibus: nã quæ magis premunt, haud facile silentur) eã omnem turbarum congeriem uel unico Patrū ritè euocatorū congressu posse dissolui. At Patres interim illos appello, quibus maiorū more & instituto res Christi & Ecclesiæ non sua suorūq; cōmoda in tã solennibus expectatisq; comitijs tractare sit animus. Ad hunc sanè modum non poterit nō sic indicto cōcilio Dei adesse præsentia. Potest quidem Deus minori hæc oīa digerere

digerere apparatu, & absque labore perficere: uerum suos uult hisce occasionibus, cuius sint doctrinae & spiritus cognosci antistites ac ministros. Necessè enim est illos, ut ait Nazanzenus, undiq; aurei argenteue nummi instar circunuertere, ac omni tempore, in omnibusq; rebus nihil adulterinum, aut æreum continere: neque in se reconditum habere quod materiae sit deterioris, aut dignum igne calidiori. hæc ille. Siquidem Episcopos, aliosq; Ecclesiae proceres absque eruditione, rerumq; earum gustu atque experientia, quæ ad pedes IHSV perdiscuntur, uix Patres, qui ad tam necessariũ sanctorum conuentum acciri debeant, appellare audeo. Vocentur, ut lubet, eam ueterum fuisse consuetudinem ac morẽ non lego. Ecquid ab huiusmodi tam malè de sponfa sibi credita meritis audire speras, in his maximè locis in quibus nihil non grauissimum, eruditum, ac sanctitate præditum, audiri conuenit? Poterunt, opinor, qui tales sunt, de negocijs domesticis, curaq; familiari, forsitan & de uenatione, asturconibusq;, uel disertissimè ratiocinari, œconomicamq; Xenophontis profiteri. Verum cum ad ea, quæ ad illorum attinent officium, peruentum fuerit, nihil insulsius, nihilue indoctius aut oscitan-
tius audiri datur. Quare ne risum hostibus (acutissimis illis quidem & doctis) moueant, nostrisq; pariant confusionem iuxta & dolorem, prætereantur: atque tantisperdum res à sanctioribus definiantur uiris, ad calculos ne uocentur, hi quorum interest, curent. Negocium illud quidem indignũ est, quod ab imperitis multo minus à pueris, aut unguento delibutis tractari debeat. Robustos enim requirit animos, atque illos tãdem, qui Dei spiritu aguntur, non humano & ambitioso raptantur affectu. Hæc de his, qui nulla imbuti doctrina & sanctitate, insignia illa ueneranda religionis quæ integerrimis debentur hominibus ferre audent, sint dicta. Nunc
de illis,

de illis, qui se doctrina tantum & literis humanis cum
athletis eiusmodi, qui nullū timent congressum, præ-
ter eum, qui cum afflatis fit numine, posse congredi opi-
nantur, breuiter dicam: doctrinam huiusmodi semper
fuisse ornamento concilijs, sed sanctimoniam in primis
necessariam: atque adeo necessariam, ut sine illa dedeco-
ri magis fuerint literæ ac detrimento, quàm honori &
utilitati. Fieri quidem non potest, ut superbus (sic sunt
fermè absque Dei spiritu literati) idem non sit & uanus
& futilis. Nam cœlesti priuatus dulcedine, quæ in eo
maximè consistit, ut mens in Deo uegeta & erudita ni-
hil tam horreat, quàm immoderatam de se persuasio-
nem, doctrina ne solùm utetur humana, in re præsertim
tanti ponderis, ut Dei est religio? Eam ob rem hi, qui hu-
iusmodi sunt eruditionis antistites, aut uocandi omni-
no non sunt, aut suspitiose & cum delectu uocandi. Inge-
nia quippe humana, nisi fræno diuini timoris coërcean-
tur, efferaciora sunt, quàm ut possint ad ea pertractan-
da idonea esse, quæ nisi candidis, summissisq; animis ac
Deo per sapientiã annexis, tractari par est. Alioqui nun-
quam uerè, quæ instauranda sunt, instaurari poterunt:
dum hi (quorum interest res Dei collapsas restituere)
aut prorsus inhabiles erunt, & propter mundanarum re-
rum amorem inutiles, aut humanis tantum præsijs
circunvallati, si quid definiri contigerit, irato id Deo de-
finient. Et certè in tam exulceratis temporibus ac peri-
culosis, in quibus Dei exercitum penè ad Triarios deue-
nisse cernimus, Athanasij hinc multi, aut Cypriani, aut
ter maximi illi Basilius & Chrysostomus cū nostris, tau-
ri nimirum fortissimi, atq; ouium Christi arietes insupe-
rabiles, à mortuis excitãdi essent. Verùm neque in tan-
tis calamitatibus, in quas nostra ob flagitia incidimus
non prorsus reliquæ illæ nobiles, quæ non curuauerunt
genua coràm Balaal, desiderabuntur. His itaq; nixa fi-
bris

bris Ecclesia ad pristinum facilè reuertetur honorem, eritq; his formidini, quibus nunc est irrisioni ac sibilo. Quæ uerò illa sint, quæ uniuersaliter ad priscam fidei morumq; normam per Patres reuocari debeant, tritiora iam facta sunt, quàm ut mea hominis, qui aliud nunc ago, egeant commemoratione. Tantum quod meum est, dum uixero, efficiam. Nam istis tacitè, quibus cum uiuo, quæ uētura sunt, ex his, quæ in mundo fieri uideo, prædiuinabo, ad rauimq; uociferabor, mala omnia membrorū ab ipsis deriuari capitibus, illisq; referri acceptum deberi, quicquid delinquunt populi. Vnde si quis celerem expetat deformatarū rerum etiam absque concilijs reformationem, expetat & illud: nempe ut populi suis à pastoribus, tanquam à cœlestibus Idæis ac formis suum sibi sumant posthac, quod hactenus facere nequiuerunt, benetiuerunt modum, ut huc usque ab illis peccandi hausere confidentiam. Dicam clarius. Sic uiuāt seniores ac Patres, ut ipsis uel dormientibus, ex filiis nullus peccare audeat. Atque hæc erit repentina uniuersi absque synodis reformatio. Et certè nescio quam uim habere illæ possint leges, quæ ab ipsis statim uiolantur conditoribus. Hoc enim patientiores erunt in illius facie maculæ, qui se in speculo contemplatur, quò purius fuerit speculum & splēdidius: alioquin à speculari aut turbido aut fracto, quam putas posse reddi imaginem, nisi confusam & obscuram? Da mihi itaque primarios homines, qui eo degant uitę genere, quod Deo probari possit: en subita populorum correctio, en noua mundi facies, en suo sponsa perornabitur decore. Deusq; ipse qui indignabūsus à nobis aufugerat, reuertetur, & suos inuiset iterū placatus. O si iam mundo posthabito Christum hi sanctè colerent, quibus ea in primis delegata est prouincia, ut terrenarū rerum amore à subditorū cordibus extirpato Dei spiritum inserant, quem in se esse propter
longum

longum diuinarum rerum usum & gustum testari iam possent: ô si Dei charitas, quæ diffusa deberet esse in cordibus nostris, nos sibi totos uendicaret, adeoq; ad se raperet, ut nostri cum Paulo de nobis gloriari auderent ad hunc modum pastores: Gratias, inquit, agere debemus semper Deo pro uobis fratres, quoniam supercrescit fides uestra, & abundat charitas uniuscuiusque uestrum ad inuicem, ita ut nos ipsi in uobis gloriemur in Ecclesijs Dei pro patientia uestra, & fide in omnibus persecutionibus uestris, quas sustinetis in exemplum iusti iudicij Dei. Hic profectò non audio tanti uiri ac pastoris pro suis gloriationem in his uersari, quæ ad mundi opulentiam spectant, & libidinem: hic nulla fit mentio aduerti regni, nulla impetrati magistratus, nulla quæ ambitionem referat & luxum. Vnde (oro) tanta prodijt à maioribus nostris degeneratio? unde à fide illa Patrum feruida, defectio? unde tam ingens circa res spiritus incogitantia, & segnities? O mores. Non his quidem rebus fulcitur Christiana pietas, quæ ad aptæ periculum est ne homines desciscere faciant à Deo: aut ita à recto deturbent sensu, ut quicquid agunt, id totum confusissimum sit atque ferinum. A deo letalis ea est ebrietas, quæ à nimio mundi affectu ac tenui de futurarum rerum statu cognitione ortum habet. Acciti ergo Patres ad concilium, religionis instaurandæ causa, uideant in primis quid potissimùm hisce in comitijs quæri debeat. Puto pacem id esse & concordiam: hoc est, ut quilibet suo proprio atq; suorum exutus affectu, depositisq; tum armis tum simultatibus ac odijs, in id conueniant, ut una omnino inter omnes sit mēs, cor unū, anima una, atq; unum prorsus consiliū, & ad legēdas fidei merces (dissipatas nimirū atq; in uastissimo opinionū sectarumq; pelago fluctuantes) deliberatio. Hoc enim seposito fundamento ac neglecto, frustra oīa quātumuis elaborata fore pronuntio.

nuntio. Non est quidem tam parum sui compos, qui non prævideat ea in cassum cogi concilia, in quibus de profligandis erroribus, atque abigendis à Dei uinea feris, decerni debet, absq; Christi spiritu, qui adeo pacis amās est atque concordie, ut se in illorum medio, qui in sui essent congregandi nomine, fore prædixerit, quamlibet rarus is futurus esset coetus. Quapropter maxima illa erit concilij dignitas, autoritasq; præclara, & uerè digna Deo synodus, ubi qui aderunt, nihil aliud quærent, quàm Christi gloriam, atque illius religionis augmentum. Id præcipuè antiquos Patres suis in confelsibus quæsiuisse tum legimus, tum res ad uota illis suecessisse non tam gaudemus, quàm ne diuersa nobis contingant ob male affectos quorundam animos, metuiamus. Tentanda nihilominus sunt omnia in fidei causa: forsan quod frigidè coeptum est calidiorem sortietur exitum. Dona quippe Dei sunt absque pœnitentia. Tantum qui accersuntur nihil secum afferant, quod non sit *Christi*. Nónne domos hi habent, ubi suam manducant coenam? habent suas libidines, suas cupiditates, suam ambitionem: domi habeant, nec coenam domini interturbent. Cæterùm de his, quæ, ut diximus, in tam expectata synodo erunt tractanda, habiti iam sunt conuentus, priuati tamen, atque inter paucos, utinam secundum Deum, atque illius ergo religionis. Nos interim ab omni hominum uel metu, uel fauore liberi, ne suam deserat Ecclesiam altissimus, lacrymis & orationibus nostram testabimur erga Deum fiduciam. Is quidem sum, qui malim centies mori, quàm inter illos uiuere, qui athei omnino sunt: proinde scelerati illius æmulatores, qui cùm ex maligno esset, ut inquit Ioannes, occidit fratrem suum, nec aliam ob causam, nisi quòd facta illius essent maligna, fratris autē sancta. Causa igitur odij fuit uitæ dissimilitudo. Vterque enim suum exprimens parentem,
quod

quod suum fuit præstitit. Is quidem, ut potè Dei filius, uitæ innocentiam: ille malitiam & liuorem, tanquàm qui ex patre diabolo esset, qui primum occidit hominem, in quo omnes peccauerunt, iccirco morti obnoxij facti uix nati intereunt. Ideo res est apertior, quàm ut multis probari debeat, inuidum hominẽ & malignum, Cain scelestum imitari, ac Iudam. Nec minus forsan à primo illo homicida occisus fuit Christus, quàm à secundo. Nanque agnum occisum fuisse ab origine mundi legimus. Abel enim quẽ uanitatem interpretantur, Christi typum bellissimè expressit, cuius crux amentia & uanitas à mundi sapientibus semper est habita, atque (uti res nihili solent) derisa. Quare ut ille omniũ profli-gatissimus non tulit innoxium, ita Dei filium **I E S U M** non tulit peruersa Iudæorum soboles, quæ crudelissimo infecta liuore, eò tandem prorupit insanix, ut Christum suum benefactorem, ac Patrem, ad mortem raptum, tanquam anathema iugularet. Hinc alius clamat apostolus: **Væ illis qui in uia Cain abierunt.** Puto uiam Cain hîc intelligi non tantum quòd inuidus esset, & unde mors fratris secuta est, malitiosus ac sæuus, quantum quòd terrenis rebus addictus, nihil præ se ferre poterat, quod crassum non fuerit, terrenum, sordidum, ferum. Iccirco agricola à Mose fuisse scribitur. Etenim pinguisimum eum esse animum, qui in his ultrò libenterq; uersatur, quæ ad culturam corporis attinent, necesse est. Rari hi sunt, qui curas has sordidas ambientes, quærentesq; ad frugem aliquam spiritus peruenire possint. Imo eò improbiores quotidie ex his fiunt plerique, quò illo semel affecti ueneno, à suauitate spiritus longius euagantur. Memini equidem me puerum adhuc, & rudem in hac sancta in qua nunc uiuo familia, questum esse, meum ad diuina studium propter demandata mihi mundanarum rerum negotia intercipi ac turbari. (quis

hoc uerè monachus non exhorrescit?) Responsum tunc mihi fuit à quodã illa in arena consummatissimo. Heus tu puer, inquit, quid trepidas? Ante te clam est, necessariò quosdam qui huiusmodi iaciant aleam deligendos? Veruntamen uæ illis, quibus istuc contingit. Tunc (factor) exhorruì, consiliúmque haud pœnitendum, ut res cunque caderent, cepi. Eo nunc fruor in domino, abdóque me etiam atque etiam in dies secretius, malóque Abel partes sequi, quàm illius fratris, qui ideo purissimum occidit iuuenem, quia bonus erat, & amicus Dei. Quocirca

Nolite mirari fratres, si odit uos mundus.

Atqui euidentis istud est signũ, nos Deo charos esse, cum sumus inuisi mundo, mundusq; nobis: hoc est, cum nulla nobis cum illo pactio est, ac foedus. Nam ex diametro, quod aiunt, simul pugnãt Dei amor, & amor mundi. Eam ob rem ualde hi errant, qui Dei religionem profitentes, eatenus tamen in incepto gradiuntur itinere, quatenus à mundo non impetuntur. Cupiunt quidem hisce soluti curis, quæ Deum adimunt, Christo coniungi, sed ea tamen lege, ne quid controuersiarum subeant. Ij mihi conari uelle uidentur, ut uno penitus tempore & uiui sint & mortui. Ideo non inanis illa fuit Seruatoris assertio, qua docuit fieri nequaquam posse, ut Deo pariter & Mammonæ seruiatur. Orto enim Christo in terris, subita & irremediabilis fuit indicta lis & pugna inter mundum & cœlum, Inter delicias carnis, & illas quæ in spiritu colliguntur. Vtrúmuis elige, simulac utrunque simul coire nequit. Etenim mundus occidit Christũ, & tu adeo tener es ac delicatus, imò tam pauidus, dicam etiam tam procax atque ingratus, ut illum habere uelis amicum, qui tuum interemit dominum ac Patrem? Crudelia forsan illius extimescis uulnera?

At

At tunc quid de se egregius ille contestetur Pugil. Ego (inquit) stigmata domini I E S U in corpore meo porto. Rursum illud : Per legem legi mortuus sum, ut Deo uiuam. Cæterum quæ suis pollicetur mundus, audire non pigeat. Crapulam (credo) libidines, scortationes, iocos, risus, ludos, delicias, plumas, ocium, atque altricem scelerum omnium ambitionem, fauoremque ad dignitates, ad ultiones, ad opes, ad arma. Et demum post mollem hunc uitæ cursum, & sospitem, quem ab omni fore immunem calamitate promittit, pro extremo dat stipendio, ac more ducis liberalissimi congario, inferorum ignes. Contra sic suos munit in terris Christus, esurie scilicet, siti, egestate, ærumnis, laboribus, angustijs, exilijs, morbis, ægri tudinibus, uitæ durezza, cruce tandem, & ea quidem perenni hoc in mundo, & cruenta. At post hæc omnia pro gratuito se totum dat autoramento, quæ uita est æterna & beata. Ergo non graue sit, id uitæ tantillum in huius generis amaritudine transigere, quæ, præterquam quod illis suauissima esse soleat, qui carnem iam suam crucifixerunt cum uitijs & concupiscentijs, uitam illam parit, de qua sic senex noster:

Nos scimus quoniam translati sumus de morte ad uitam, quoniam diligimus fratres.

Vita corporis humani est anima, uita animæ spiritus Christi: quem qui obtinet, mundo quidem mortuus est, Deo autem uiuit. Atque hac sanè uita hi omnes animantur, qui fratrem pro quo mortuus est Christus diligunt. In hoc enim totam uitæ illiusmodi uim, qua in Deo uiuitur, positam esse uoluit Christus, ut se inter se uicaria prosequerentur beneuolentia homines, tantumque illi placuit is modus perueniendi ad Deum, ut ad ipsos quoque hostes nobisq; infestos protendi iusserit:

Diligite, inquit, inimicos uestros. Ab amore igitur illo, quo tum in Deum tum in proximum tendimus, uita ea proficiscitur, de qua ita Christus: Qui credit in me, etiā si mortuus fuerit, uiuet. Viuet, inquam, in uite illa æterna ac beata, tanquā palmes uiuus & ferax, ex qua omnis uita originem habet atque incrementum. Hoc proinde medio ex morte ea qua Deo extinguitur anima, ad uitam qua in Deo beati sumus, transferimur. Vide porrò quid benignissimus asserat magister. In hoc, ait, cognoscent homines, quòd mei discipuli eritis, si dilectionem ad inuicem habueritis. Ergo ex hoc cognoscimur argumēto ac symbolo, an simus Christi discipuli, filij nempe Dei: Hoc est, à mortis tyrannide exempti, & ad spem uitæ perpetuæ translati, si fratres diligimus. Qui certè diligit, bene illi quē amat & uult & facit, quod proprium uiui hominis munus est atque opus. Huius quidem corpus animæ beneficio & uegetat, & uiuit, anima uerò Christi spiritu: iccirco beata, quoniam illius spiritu agitur, qui æterna est felicitas, atque omne bonum. Ego, inquit, uitam æternam do illis, & non peribunt in æternum. Quid illud ad Patrem? Ego, ait, in eis, & tu in me, ut sint consummati in unum. Ex his sanè, nisi prorsus ferrei sumus, uidere licet, quòd ubi non est charitas, ibi spiritus non est Christi, hoc est, uita animæ. Siquidem

Qui non diligit, manet in morte.

Sit is quidem ea ornatus uirtute fidei, qua (ut diximus) montes transferat: sit eruditus, sit sacris millies imbutus, sit sacerdos, sit pontifex, etiam si lubet maximus, si suum odit proximū, mortuus est, tametsi uitam in sinu fortunę felicissimam degere uideatur. Et cū mortuus is uerè sit, nihil penitus, quod nō sit morte dignum, imò ipsissimum mortis pabulum, aut cogitare, aut agere unquam

unquam poterit. Num censemus leuem esse culpam fratrem odisse? Expende quid inferat apostolus.

Omnis qui odit fratrem suum, homicida est: & scitis quoniam omnis homicida non habet uitam æternam in se manentem.

Cùm uaria sint mortis genera, quibus mutuo collatis, eum, qui intulit, capitis arcessunt leges: illius hîc tantum meminit, quod, licet à legibus, quæ rarò animû quamuis nefarium punire solent, dissimuletur, in Dei tamen conspectu grauissimû est, ac multa dignum. Esto, non strinxit ferrum quispiam, non aconita miscuit, non in aliquem ense grassatus est, aut arcu petijt prætereuntem ex insidijs: si odit, iam apud Deû homicidij agitur reus. Et quemadmodum de illo, qui uiderit mulierem duntaxat ad concupiscendum eam, definitum est à Christo quòd iam mœchatus sit in corde suo, quandoquidem quod in se fuit, fecit. Ita qui odit quempiam, maleq; illi uult: corde iam homicidium, quod re ipsa facere nō potuit, perpetravit: facturus tamen si sibi licuisset. Duplex enim uero hîc mihi homicidiû signari arbitror: alterum quidem, quo quis hominem affectu menteq; iracunda & fera interimit: alterum uerò quo se ipse. Atq; utrunq; ab uno deriuatur fonte, odij nimirû ac simultatis. Vnde commodum additum est, quòd homicida nō habet uitam æternam in se manentem. Frater quidem uitã hanc sexcentis alioquin expositam periculis, tuis amittere potest sicis atque insidijs: recuperaturus tamen feliciorum in die domini, quàm tu, qui perpetrato homicidio iam uita priuatus es æterna. qua sanè iactura nihil homini contingere potest calamitosius. Et tamẽ parricidarum, sicariorum, lanistarum, atque adeo illorum, qui uenena misero alicui & incauto infundant, tam amplus est numerus, & occultus, ut ne quidẽ in abditioribus tuarum

ædium conclauibus tutus uiuas. Quot iam, uidimus innocentes, uel opum uel hæreditatum uel propriæ interdum uxoris aut filiæ causa, istiusmodi fati genere absumptos? quot familias conspeximus desolatas? quot uiros? quot fœminas uel in ipsis templorum adytis occisas cernimus? Vidimus hæc (inquam) olim, & fleuimus: uidemusq; etiamnum peiora, continuisq; experimur periculis, quàm nulla sit apud complures futurę uitæ consideratio. Si quis enim præcellit in literis, in armis, in facultatibus, in honoribus, in ipsa demum religionis defensione ac tutela, caueat, oro, ab inuidorũ ensibus, aut ueneno. Iam sunt (malùm) qui etiam inter orbis primates hanc profiteantur lanienam, faciliusq; aconitũ, aut pertritum adamantem commiscent poculis, quàm cocus sal solet esculentis, aut omentum permiscere. Et hæc quidem omnia à Christianis ob tantulam huius uitæ usuram, ac principatus ambitũ in Christianos. Quæ sane lues ea instincta est ui ac furore, ut ipsos quoq; sublimioris uitæ professores, si non ad gladios & uenena, ad extremas tamen & inextinguibiles interdum adigat similtates atque odia. Amentes quidem illos, si qui sunt tales, & incogitantes, qui perpetuis uitæ suæ incommodis, uanoq; labore & seruitute, nihil aliud quàm sempiternam sibi comparant mortem, ac damnationem. Ecquis hinc non fleat? Vertant, uertant (inquam) oculos ad Christi exemplum, cuius se uitæ æmulatores uideri uolunt. Is quidem tam efficaciter ardentemq; nos amauit, ut obliteratis odiorũ causis, quæ multæ in nobis erant, & ponderosiores, quàm ut uiuere mereremur, mortem ipse obierit immeritã pro illis, qui acerrimi illius erant hostes. At quàm patens illius fuerit, sitq; in præsentia amoris signum, ex consequentibus intueamur.

In hoc cognouimus charitatẽ Dei, quoniam

niam

niam ille animam suam pro nobis posuit, & nos debemus pro fratribus animas ponere.

Maiorem certè hac dilectionem nemo unquam habuit, ut pro amicis quis suis uitam profuderit. Hinc Paulus: Commendat, inquit, charitatem suam Deus in nobis, quoniã cum adhuc peccatores essemus, secundum tempus Christus pro nobis mortuus est. Quid commendabilius? quid præclarius, quàm si quis suo pro inimico, atq; illo quidem sceleratissimo, mortem oppetat cruentam? Sic egit Christus pro nobis non solùm impijs, uerumetiam illius hostibus, itaque illi infestis, ut cum eo Gigantum more congredi, atque in illum superbię turrim, molemq; ingentem arrogantiaę struere non ueremur. Vix enim pro iusto, nempe eo, qui undequaque uirtutũ trophæis ornatus sit, quis moritur, inquit Paulus. Pro bono forsan, hoc est, pro illo, qui quempiam affecit beneficijs, quis audeat mori. Istud quidem haud insolens esset, beneficiarium pro benefactore uelle occumbere: id fert natura, quòd de iusto solum ulla absq; officij in alterum exhibitione uix dici potest. Verùm Christus, quo nobilissimũ de se erga nos charitatis præberet specimen, essetq; exemplum posteris, quid sua in religione potissimum requireret, non pro iusto quidem homine, non pro bono, non pro beneficiorũ memore & grato, sed pro impio, pro iniquo, pro hoste, pro ingrattissimo omniũ animante mortuus est. Obserua quomodo de lotionem pedum edisserens magister, ad totius nos uitę suę imitationem ac filum prouocet, suoq; exemplo alluciat: Exemplum, inquit, dedi uobis, ut quemadmodum ego feci uobis, ita & uos faciatis. Prius enim dixerat: Scitis quid fecerim uobis? hoc est: Non ignorare debetis, quantum me cuiuslibet naturæ, quantum imbecillitati,

quantum indigentia, attemperauerim. Vnde si cum iniuriosis posthac & tyrannis uobis erit negotium, à me discere potuistis, quid in causa consimili uobis agendum sit. Ad hæc non nihil interdum concupiscentiarum appetitionumque, tum opum, tum dignitatum, uestros sollicitabit animos, lactabitue spe falsa mundus, aut libidine uosmet ulciscendi, quonam uestrum tunc erit effugium? aut unde tanta in conflictatione animorum petenda erit instructio? à me certè. Vos uocatis me, magister, & domine: & bene dicitis, sum etenim. Verùm enim uero id parum erit, nisi & uos è regione ut discipulos dociles ac morigeros præstiteritis. Scitis quid fecerim uobis? scitis quæ in terris uestrum ad exemplum gesserim? scitis quàm mitis semper fuerim? quàm patiens? quàm à mundo derisus? quàm ob gloriam Patris, meæ propriæ contemptor? Et demum non nescire potuistis, quæ res me potissimum de coelis ad terras inuisendas protraxit, amor nimirum mei figmenti, ac Patris charitas. Si ergo laui pedes uestros ego dominus & magister, & uos debetis alter alterius pedes lauare. Diuus hîc Chrysostronus obstupescens clamat: *Quem nam fastum hoc non tolleret? quam temeritatem, quam elationem non deprimeret? qui sedet super Cherubin, proditoris pedes lauit. Tu homo terra & puluis effereris ac intumesces? Meritò hic clamat tantus uir suæ (opinor) tempestatis supercilio offensus. Quid si nostra uidisset? Quid si præsentis uixisset ætate, in qua non Arium, aut Pelagium, aut Manichæum, partem nimirum per exiguam orbis, & uix multis cognitam desciscere à fide cernimus: sed ipsam totam omnino religionis machinam ita nutare uident omnes, ut planè uel ipsæ diuinare possint uetulæ, quid malis futurum sit agricolis? Qui nã quæso pro fratribus eodem quo nos cruore ac morte comparatis nostras dabimus animas, qui illos tum fa-*

ma,

ma, tum facultatibus, tum uita ipsa, si possumus, expoliamus? Verior hæc est definitio, quàm quæ glossematis, ac scholijs induci debeat, nos scilicet ad fratrum nostrorum salutem tutandam, ita paratos esse debere, ut (si opus fuerit) mori pro illis non formidemus, quemadmodum Christus ultrò morti pro omnium uita se tradidit. Atque id quidem tunc factum fuit propter immensam æterni patris, charitatem, qua impellente eò infortuniorum deuentum est à purissimo illius agno, ut eas data opera subiret calamitates ac pœnas, quæ ipsissimis debebantur latronibus ac piratis. Exemplum sanè cùm omnibus, tum his maximè necessarium, qui in uicem Christi succedunt in terris, glorianturq; se esse pastores gregis dominici, cùm tamen nihil minus agere præ se ferant quidam, quàm ut Dei oues eo, quo conuenit, pascant edulio. Se ipsi nunc solùm alunt nostri pastores, ac suos. Quanquam ne suos quidem uerè, cùm ea minime sit naturalis, germanaq; ouilis Dei pastio, illud tantummodo pecunijs, honoribus, agris, ædificijsq; innumeris & prouentibus, concupiscentiarum scilicet atque errorum fomentis infarcire, sed uitæ uerbo in primis, morumq; integritate ac fide. Id potissimum in antistite animarumq; curatore requirimus, ut sanctus adeo sit, & in Dei lege eruditus, quòd ab ipso tanquam à re diuina, quicquid ad bene sancteq; uiuendum desiderari potest à subditis, abundè extrahatur. Cæterùm res eorum, ac facultates non propriæ illorum sunt, sed Christi: quare illis impartienda sunt cum primis, qui Christi mores in terris referentes, nihil ultra, quàm quod necessarium est ad usum uitæ, uel quærunt, uel expetunt. Dona uerò illa splendida, & conuiuia, quæ fiunt, à ministris ecclesiæ, ullo absque delectu ac iudicio, ut intemperans illorum fert animus, & ambitio, furta sunt à sinu pauperū abrepta: nam illa quæ sua minime sunt effundunt. De honesto

rerum usu & temperato, haud loquor modò: sed de prodigioso quorundam luxu, ac nimia in effundendis dissipandisq; rebus alienis proteruia, hæc pauca commemorare uolui, quò non ignorent præfules bona illa tum cœnobiorum, tum hospitalium, tum beneficiorum (ut uocant) pinguium, atque episcopatuum pauperum omnino esse, ac miserorum: se autem ministros, siue ephoros & episcopos uocare libeat: non dominos, non principes, non tyrannos, non decoctores. Qui tales sunt talemq; sibi arrogat autoritatem, atq; iniecta ui legibus tum diuinis tum humanis imperiũ, uix amant nisi quos suæ esse factionis, aut patriæ, aut consanguinitatis, nouere. Tantum porrò abest, ut animas ipsi proprias pro subditorum salute erogent, ut uitæ etiam illis necessaria uel crudelissimè subtrahant: uel ita parcè demetiantur, ut uix eis uiuere liceat. Verùm hi audiant,

Qui habuerit substantiam huius mundi, & uiderit fratrem suum necessitatem habere, & clauerit uiscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo?

Substantiam hîc appellat apostolus fortunas facultatesq; mundi copiosas. Nam si ille, cui eę suppetunt, pauperum indigentia subuenire non uult, qui ex tenuioribus unquam subueniet? Sic res se habent nunc mundi, sic ita inualuit generatim auaritia, sic amor proprius, sic Dei contemptus, ut equi nobis curæ sint magis, aut canes, aut assentatores, aut aurum ipsum terra obrutum, quàm ipsa Christi membra, quibus indigentibus uelint nolint hi debentur, qui iccirco tam copiosis à Deo ditati sunt bonis atque honoribus, ut in se parcè, in alios uerò effuse benigni sint & liberales. Non hîc usum iterum adimo cuiuslibet statui consentaneum, sed luxu-

ricm

riem aufero & auaritiam. Alia certè utendarum rerum in rege considerata est ratio, alia in magistratibus, in dynastis, in priuatis ciuibus, in mercatoribus, in mechanicis. Sed longè alia in his, qui præsent ecclesijs ac cœnobijs. His enim suus à lege cùm ueteri tum noua, concessus est usus, & is quidem commodus & immunis. Si quid ultra, pauperum id totum esto & miserorum. At quid de meis hîc loquar hominibus? Vt enim in communi commodo satis diuites sunt, ita in priuato lege quadam maiorum laudabili tenues: & nisi uniuersali ferè omnium direptioni forent obnoxij, quemadmodum natura liberales sunt, ita eos uideres in pauperes & hospites profusiores. Verùm ubi potētium siti, seu (ut ipsi uocāt) necessitati satisfacere coguntur, eos nonnunquam prætereunt, quibus in primis suum debent ministerium. Et huic sanè extraordinariæ, coactæq; illorum seruituti, atque cum iniuria tranquillitatis nostræ inquietudini, adhibendum esse frænum quis non uideat? quis sancti ocij cupidus ac quietis non id quærat? Alioqui satius mihi esset, qui animi pacem rebus cæteris antepono, ut antro aliquo inclusus, aut in solitudinem quampiã arenosam proiectus ingenuis uacarem exercitationibus, Deoq; fuerer, quàm nostros uidere præsules, nosq; omnes pariter, ommissa ueteri nostræ professionis tranquillitate, continuis angi curis. Vix aliter nunc agi posse uideo. Eò quippe iã nostra deuenit ob frequentem, ut dixi, cœnobiorum depopulationem, uitæ ratio, & inquietudo, ut qui pacatiori sunt animo inter nos, mallent tantilla separatim, ex communi istiusmodi fortunarum copia, contenti portione, frui Deo, quàm tot inter diuitiarum strepitus ac fragores, uel esurire, uel adeo acerbè ab exteris uexari, ut neq; Deo, neque mundo seruire illis integrum sit. At uerò ut cæteris Christianorū uulneribus celerè optamus curationem, sic nostris quoque

quoque non defuturos Patres speramus. Modus autem compendiarius & breuis, atque ad id, de quo nunc loquimur, idoneus, qualis sit, tametsi non nescio, mea tamen non interest dicere, hominis nullius profectò in mundo neque ordinis, neq; numeri. Id uerò serio triumpho. Sed ad rem iam coeptam redeo. Nemo sanè mihi asserat se uitam pro fratre facile impensurum, si nummis illi, aut pane forsàn opitulari grauabitur. Oro, quid Dei ecclesiæ afferre potest commodi, addo & honoris, si reiecta egenorum cura, muri aulæis supparijsq; aut peristromatis obtendantur uersicoloribus, uel pario crustati lapide parietes, colossæis perornentur statuis ambitioso in pegmate collocatis? Hæc quidem ut non uitupero, si modum habent, ita uirtutum in primis, ac subditorum habenda est ratio: ne nostra duntaxat sequentes studia atque appetentias interdum effrænes, cogamus subditos, aut fures esse, aut maxima inquietudine animorum & murmuratione, uel prorsus suo à statu deficere, uel eo uiuere uitæ genere, quod neque Deo, neque hominibus probari possit. Ergo si fratrem uictu, uestituq; aut tecto egentem uideris, nec illius inopiæ tu cui amplæ suppetunt facultates, nulla motus clementia subueneris, quâ credi potest, ueram in te esse charitatem? Succurrit Iudæus Iudæo, ethnicus ethnico, tu Christianus Christo algenti, fameq; in paupere periclitanti non succurris? Si fratrem me appellas, & nullum edis fraterni affectus argumentum, derisio est mera, atque mentita bonitas. Re enim & effectu istius generis affectus patere debet, non uerbis tantum, apparatusq; isto futili ac inani promissionum. Itaque

Filioli mei non diligamus uerbo, neque lingua, sed opere & ueritate.

Claudere uiscera (quod penè exciderat mihi alijs inten-

to) seu aperire in scripturis, pro effectu charitatis benignitatisq; præstitæ, aut negatæ, sumi solet. Cæterùm necessitatis nomen non solum extremam illam inopiam atque egestatem signat, qua qui affecti sunt, intereant necesse est, nisi quis eat suppetias: sed etiam indigentiam simplicitate ac pauperiem: ne ex auaris quispiam hinc suam obducatur duriciem, ueletq; inclementiam, asserens necessitate duntaxat extrema laborantibus succurrendum esse: hoc est, cum exhalare coeperint animam. Videant ij, quàm nullus memoraturus sit necessitatis huiusmodi, quæ mori cogat hominem, dominus IESVS suo in iudicio: Esuriui, inquit, sitiui, infirmus fui, ac cætera id genus nonnulla, quæ mutuat indicia sunt charitatis, & fidei in Deum. Cùm porrò charitas, ut intellexit Paulus, non quærat quæ sua sunt, sed quæ aliorum, actio illa perfecta esset, si quis bonis suis omnibus erogatis Christo, his nēpe, qui sanctis moribus ac patientia suam cohonestant feruntq; tenuitatem, nudum dominum nudus ipse sequeretur. Verùm quia non omnes tam arcuum capiunt uerbum, pauci q; sunt, qui istuc perfectæ dilectionis imitari uelint exemplum, quod minoris est uirtutis ab omnibus, quibus adsunt diuitiæ, requiritur. Si quidem illud, quo facile carere non posses, non impartiris: at saltem quæ supersunt, quæq; ad luxum suppetunt, ne impartiri graueris. Petit nudus, & is quidem frater, abs te uestem, petit panem, petit tectum, petit tantillam suæ miseriæ refocillationem: quid causas nescio quas illi pro ueste aut cibo aut tecto impingis? Iam contempsisti Christum, si nescis, in misero illo. Darem, inquit auarus, si casta hæc esset mulier, quæ petit, aut uir ille probus. Non refert, ait Chrysostronus, cui des, modò quæ erogas, intuitu eroges Christi. Neq; periculum est interim, ut frequenter hubertimq; tua elargiens in opibus fontem exhaurias (quod cauit orator ethnicus)

benignit

benignitatis. Superuacaneus is est in re Christiana timor. Siquidem qui iussit pauperibus opem ferri, suppetabit & fonti suas deriuationes. Tantum id expetit, ne de re non nostra auari simus, libenterq; illa ueris dominis distribuamus, quæ quoniam nostra minimè sunt, diu nobiscum esse non possunt. Quantum hîc nobis clamandum esset, Domine auge in nobis fidem. Nam ab huiusce in nobis parcitate & absentia affectus omnes impuros ac brutos, tum præsertim pusillanimitatem istiusmodi uitiosam oriri credimus. Re itaque, non geris, non lingua solùm, præstanda hæc est fraterna benivolentia, atque amor reciprocus. Cæterùm (ueritate) Christum intellige, ad quem tanquam ad certissimum scopum nostræ omnes dirigendæ sunt operationes. Nam qui se ueritatis studiosos esse præ se ferunt, hoc est, qui synceram profitentur erga alios charitatem, id muneris se habere à Christo non dubitent, imò ipsum eundem cor nostrum ad illud mouere inflammareq;, ac tandem ipsammet id agere, persuasum habeant: nam

In hoc cognoscimus, quòd ex ueritate sumus, & in conspectu eius suadebimus corda nostra.

Nihil felicius puro conscientia testimonio: contra nihil infelicius impuro & contaminato. Hoc enim perpetuis exagitamur pauoribus, illo autem auspiciatissimum in modum à Deo pendemus, in eoq; læti uiuimus, expectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei. Suadebimus (inquit) corda nostra. Seu, persuadebimus, ut diuus legit Augustinus, cordi nostro. Est enim Græcis suadendo flectere. Hinc Paulus ad Galatas scribens, Modò (inquit) homines persuadeo, an Deum? Nonnulli legunt, Custodimus: polletq; perinde ac, satisfacimus eordi

cordi nostro. At tu uide, quid secum afferat quietis ac fiduciae benè sibi conscius animus: Si re, inquit, ipsa & ueritate, fratres dilexerimus, tunc tuti erimus, conscij nimirum nos iustè in Dei conspectu uersatos esse. Quid hac persuasione iucundius? quid huiusmodi beatius testimonio? Ergo ex pura minusq; fucata dilectione, securà, plenaq; confidentiæ in conspectu benignissimi Patris nostra efficitur conscientia: qua sedata, pignus fit actutum in nobis uitæ æternæ per fidem illam, qua iustificati pacem habemus ad Deum: hoc est, eiectis à cordibus nostris tum legis, tum iudicij Dei pauoribus, sæuâque illa à nobis propulsata errorum superstitionumq; laniena, quieta uiuimus conscientia: tantique facimus animi tranquillitatem, quanti sua isti regna, & mundi delicias & commoda. Certè cùm quis fratrem se candido affectu diligere, ac re iuuare propter Dei spiritum in se habitantem nouerit, se quoque legem uniuersam eodem spiritu Dei opitulante, seruare posse confidit. Qui enim sic diligit, legem seruat, uiuitq; in Deo: qui uerò secus, manet in morte, ut noster asserit apostolus. Vtrumuis igitur elige, simul ac per Christi uirtutem tui factus es iuris. Caue tamen, Dei spiritum, quem in te esse per Christum non ignoras, in turpitudinem aliquam peccati relapsus, irrites: eoq; adigas iracundiæ, ut qui antea cum uiro innocente innocens erat, cum sancto sanctus, tua postea offensus leuitate, atque ad mundum transfugio, te deserat, eumq; tuo maximo sentias exitio cū peruerso peruersum factum. Tunc sanè ad alteram tantummodo partem tu ex te arbitrium inclinare poteris, nempe ad uitium, ad turpem uitam, ad mortem: In altera uerò inhabilis prorsus effectus corruet, postquam expulso Christo, atque à te tua culpa alienato, illud de te non immeritò dici audies, quòd diabolus stet à dextris tuis, qui haud multo prius

prius cum propheta canere consueueras : Dominus à dextris est mihi, ne commouear. Ex nostræ itaque dilectionis mensura ad proximum, cuius sit quispiam uirtutis in hac periculosa mundi arena dignosci poterit, probabiturq; à Deo, aut reijcietur, ex huiusmodi notatione, quæ à propria manat conscientia, ipsis (ut ait Paulus) cogitationibus inuicem accusantibus, aut defendentibus in die domini:

Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum, maior est Deus corde nostro, & nouit omnia.

Cor hîc pro ui illa interiori & certa, quam quidam sui notitiam, alij conscientiam appellant, sumi debet. Ea siquidem illi est uirtus indita, ut quantumlibet quis suos celet cordis recessus, hæc falli nequeat. Quòd si ita est, ut quilibet in se ita esse experitur, de Deo certè secretorum omniũ cognitore id multo magis sentiendum esse fatebimur. Quî fieri potest, ut qui cor ipsum effinxit quæ in corde sunt ignoret? Si cor igitur humanum, rem scilicet tantillam & tenuem, nihil eorum, quæ cogitamus, latere potest: latebitne Deum, qui longe maior est corde nostro & conscientia? Quare non est, quòd quispiam simulator & duplex imposturam fieri posse Deo arbitretur, putetq; diuinos oculos, qui nusquam non adsunt, fucosam illam suam ac mentitam non intueri dilectionem. Id fermè in usu nunc est apud complures, ut simulata beneuolentia, quemuis decipiant. Reprehenderit, quidam legunt, Condemnauerit. Et est sensus: Si cor nostrum, rem omnino cum Dei magnitudine comparatam nihili, fallere haudquaquam possumus, quin nos arguat, ac iuxta insynceræ simulatæq; arcessat dilectionis, Deumne omnia scientem fallere nos posse censebimus? Ergo quò tutam, confidentemq; reddamus

in illius conspectu qui alta à longe cognoscit, conscientiam, non diligamus uerbo (ut inquit Ioannes) & lingua, sed opere & ueritate. Vt cunque enim cor perplexè, qui mos est simulatorum, suos inuoluat, tegatq; mæandros ac sinus, maior est Deus, quàm sit cor nostrum, & nouit omnia. Ad hæc,

Charissimi si cor nostrum non condemnerit nos, fiduciam habemus ad Deum.

Ex eo enim quòd quis se intimè nouit, persuasumq; habet se propter spiritum Christi, cuius uirtutem experitur ac dulcedinem, in Dei sortem uocatum esse, atque proinde ad tam excelsum euectum esse uitæ gradum & perfectionem, ut cum apostolo illud diuini amoris plenissimum de se posse dicere confidat: *Viuo ego iam non ego, uiuit autem in me Christus: audet nescio quid aliud egregium, & excellens, nempe fiduciam ulla absq; hæsitatione, quæ ab impuris cordis affectibus oriri solet, in Deo ponere. Etenim in speculo diuini amoris, unde omnem suam hauriunt pulchritudinem animæ & cognitionem, intuetur se Deo, tam immoto firmoque per gratiam adhæsisse proposito: ut tametsi rem tantam, ut est Deus, non ita ut conuenit diligit: nihil tamen illius anteponat amori: imò nihil omnino dignum amore iudicet, quod aut Deus non sit, aut ad Deum pertrahat. Quid (inquit) mihi est in cælo, aut quid uolui super terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum. Vidésne indubitata in sanctissima uatis anima fiduciam? uides quomodo nihil iam seu in cælis, seu in terris cupiat, quod Deus non sit? Qua de re Paulus cuncta, ut Christum lucrifaceret, pro stercore se habuisse clamabat, peripsemaq; mundi se reputans & aborsum præ Christo, atque illius amore, uel quæ in cælis, uel quæ in terris agunt, inferiora diuina omnino esse dilectione arbitrabat*

bitrabatur. Vnde in admirabilem illam summæ erga Christum fiduciæ & amoris prorupit exaggerantiam: Certus sum (inquit) quia neque mors, neque uita, neque angeli, neque principatus, neque uirtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit me separare à charitate Dei, quæ est in Christo I E S U domino nostro. Hæc sanè non nisi à flagrantissimo diuini amoris domicilio, ut erat cor Pauli, prodire potuere. Quid, inquit, Tyrannorum iras & gladios mihi minantur? quid arrogantes scribarum pharisæorumq; calumnias atque dolosas opponunt artes, quando neque angeli ipsi, neque supernæ quantumuis nobiles ac Deo proximæ potestates me à Dei amore diuellere unquam poterunt? Ad significandum suum constantissimum amorem ad Christum hæc usus est hyperbatis apostolus, alioqui fieri non potest, ut angeli sancti à Deo separent homines. A deo enim non separant, ut operam etiã assiduam, qua Deo illos concilient, impendant. Nusquam non adsunt nobis fidissimi illi custodes. Hæc pauca de amore illo, quo in Deo anima requiescit, huc attexere libuit propterea, quòd eo ex fonte spem animæ totam erga Deum atque fiduciam deriuari hi bene norunt, qui altissimis assueti contemplationibus in diuina caligine (sic illam uocat Dionysius) immerguntur. Vnde ex illis quidam: Solus, inquit, amor Dei animã ad ueram perducit spem & confidentiam, quam quidem nulla uirtus, quamuis magna & diuina, sine amore dare unquã poterit. Et tamen nihil tam necessariũ esse ad assequendam uitæ perfectionem existimo, quemadmodum spes est, ac fiducia in Deo. Quocirca concludi id posset, neminem unquã, licet in uirtutum (addo & contemplationum) studijs se se exercent, ad sublimẽ illum fiduciæ sensum, qui tam necessarius est in Christiano, ut absque illo frustra omnino
fiant

fiant, quæcunque in re salutis molitur, deuenire posse: nisi Deum prius, atque ante omnia diligat, omniâque in Deo. Secus uerò, quomodo impurus auari animus, aut libidinosi, aut factiosi, illiúsue, qui prænsationibus magis quàm ocio, altoq; silentio in Deo & quiete delectetur multa illa carebit horrenda, qua cor affectum nihil cogitare iam potest, quod turpe non sit, atque ullo sine effugio desperatum? Causa uerò? quoniam terrenarum rerum cupidinem, fæcemq; libidinum, & ambitionem Dei amori præposuit. Diuinæ quippe bonitatis ignarus, illis potissimū innixus est rebus, quas ardentius quàm Deum, imò quas solas contempto Deo dilexerat, efflētīmq; deperierat. Cùm multa itaq; requirantur in anima, quorum præsidio ad Deum tutò fidenterq; confugere debeat, dilectio in primis id iure omni sibi uendicat: nunquam enim fiduciam in illo pones, quem non amas. Rursum audebísne unquam Deum, quo tua remittat debita, noxasq; condonet, interpellare, si fratrem ipse tuum, imò conseruum, membrumq; de membro (ut ait Paulus) corporis Christi amaro persequeris animo, premisq; quàm maxima potes sæuitia, si quid in te peccauerit? Qua fronte? qua confidentia tu à Deo postulas, quod ipse tuo negas proximo? Certè si id agis, nōne è uestigio tua reclamabit conscientia, arguetq; te amentitiæ, ac totam adimet exorandi quod oras fiduciam? Petis quidem à Deo, ut pactum seruet: Dimitte (inquis) debita nostra. Iustè id, opinor, & debitū. Verùm tu interim quid? Præstásne conditionem? ille, quæ est eius incomprehensibilis bonitas, se tua oblitteraturum debita benignissimè pollicitus est: sed ea cōditione, si tu fratri prius ex animo condonaueris iniurias & peccata. Si cupis igitur seruari à Deo foedus tecum initum, tu serua conuentionem in foedere pollicitam. Re, inquam, serua & effectu, non uerbis illis tuis fucatis & indignatione gra-

uidis: Remitto quidem quicquid in me deliquit proximus, uerùm iniuriarum non sum immemor. Dic sodes, quid sibi uolunt hæc? Memoria certè offensionum, pallorq; in aduentu illius, quem pro hoste habes, sermo durus, amarus, irrisorius, mordax, residentis adhuc odij in animo indicia sunt indubitata. Atque adeo id magis, si pro re nata ueniam imploranti subsidiumq; denegaueris. Ergo nunquam Deum nobis speremus propitium affuturumq;, si nostris nos fratribus (inter quos hi etiã censendi sunt, qui nobis male uolunt) defuerimus. Pacata itaque nostra hunc in modum cum Deo conscientia, eodemq; ipso hæsitationem omnem ab animo auferente, fiduciam habemus ad Deum, hoc est, securi, confidentesq; sumus coràm Deo.

Et quicquid petierimus, accipiemus ab eo: quoniam mandata eius custodimus, & ea quæ sunt placita coràm eo, facimus.

Videtur hîc Ioannes uelle ostendere causam, ob quam à Deo nostris in orationibus exaudimur, illius esse præceptorum custodiam & obseruationem, cùm magis consentaneum uideretur dicere, nos ideo diuinas adimplere iussiones, quoniam à Deo adiuti & accensi, nō solum ad ea petenda, quæ nobis utilia sunt & commoda, edocemur, uerùm etiam illa ipsa, spe minime uacillante ac fide, impetramus. Vtrunque enim uerum. Nam nisi benignissimus Deus mitteret (ut inquit Paulus) spiritum filij sui in corda nostra, clamantem Abba Pater, quid quod nobis conduceret uel optare, uel ab eo petere unquam auderemus? Ab illius ergo spiritu edocti, ad eum prouocamur affectū & ardorem, ut cum ineffabili, cum immenso, cum incomprehensibili, cum in profunda horrorisq; plenissima cōmorante lucis caligine, imò in luce
ipsa

ipsa infinita & mirabili, colloquia miscere non timeamus. Hinc noster à mundi illecebris euulsus amor deliciatur in Deo, spes acuitur, atque ad actiones illas, quas (ut ait apostolus) Deus præparauit, ut in illis ambularemus, prostrata erigitur uoluntas, confanescitq; per Christum: cuius ope etiã imparia nostris uiribus aggredi tentareq; non formidamus. Ecquis unquã Dei præcepta se seruare posse absque illius qui iussit spiritu iactabit? Quis fidem? quis charitatem? quis dona illa admiranda sapientiæ, consilij, fortitudinis, scientiæ, pietatis, ac Dei timoris se posse assequi arbitrabitur sine spiritu fidei, charitatis, consilij, fortitudinis, scientiæ, pietatis, ac ignis illius consummentis, qui Deus est? Non quia tot sint spiritus, quot dona, hæc loquor: sed quoniam hæc operatur unus atq; idem spiritus, diuidens singulis, non sicut nostra nonnunquam præpropere, & temeraria uoluntas appetit, sed sicut ipse uult. Nouit enim Deus suũ figmentum, nouit sua uasa, nouit quid unicuiq; impartendum sit. Etenim si nondum in te spiritus Dei est, adiuuat nihilominus, incitat, urget, utq; fidelis sis & bonus, admonet. Sin adest, teq; iam bonum possidet, te seruat, atque ut ad omne opus bonum paratus sis uires suppeditat. Id enim uero negotium uendicat sibi charitas, qua præsentem non modò in Deum credimus, aut fiducia erigimur: sed etiam in eo, quæ est summa animarũ perfectio, delectamur. Tunc sanè sponte nos nostra uiã mandatorum Dei currimus, ut inquit Dauid, cùm per charitatis effusionem ac flammam dilatat ipse cor nostrum. Verùm tantæ est erga homines bonitatis pientissimus Pater, ut suas ipsius præceptiones ab ipso magis quàm nostro studio ac labore seruatas, perinde remunerare solitus sit, quasi nostræ omnino fuerit uoluntatis ac uirium, ea seruasse, quæ sine ope Dei ac fauore seruari nequeunt. Vnde concentus quidã mirabilis & diuinus inter Dei gratiam

& arbitrium humanū ab his auditur, qui se aliquid iam esse in Deo per Christum & sentiunt & fatentur. Hunc diuus non ignorauit Bernardus, cū absque libero arbitrio non esse quod seruari posset asseruit, neque absq; gratia unde. Fatendum proinde erit posse nos omnia, nedum mandata Dei exequi, in eo, qui nos uocauit, ascitq; ad uitam per Christum. Quare studio istiusmodi nostro, atque in curriculo mandatorum suorum alacritate delectatus Deus, nos audit, quando ea, quæ placita sunt illi, tum facimus, tum postulamus. Ideo perpetua quadam sibi inuicē alternatimq; succinunt harmonia & sponsus & sponsa, Deus & anima, misericordia & miseria, mors (ut sic loquar) & uita. O certè mysterium, connubiūque his duntaxat cognitum, qui in mundo sunt, & de mundo minime sunt, ut suos omnino esse uoluit discipulos & amicos Christus. Non possum quidem nostram hīc non execrari consuetudinem in mundo, nostros contaminatos mores, nostram ad diuina duriciem, ad terrena facilitatem, propensionem, conatum. Infelix ego homo, quis me è tetro hoc adimet tandem seruitutis gurgustio? Gratia enim Dei (non dubito) per I E S V M Christum. Sed iam illud uidendum, quomodo quicquid petierimus, impetraturi sumus, cū multa petant homines, quæ non impetrant. Puto equidem dominum I E S V M hunc soluisse nodum, cū dixit: Quæcunque petieritis Patrem in nomine meo, dabit uobis. Absolutissima hæc est finitio, quòd qui aliquid in Christi nomine postulat, indubitanter accipit. Qui uerò secus rogat, aut non obtinet, aut suum ad exitium & damnationem (quo in eo illud prophetæ locū habeat, absorpti sunt in beneplacitis eorum) obtinet. Cæterum in nomine Christi petere ac orare nihil aliud esse definiunt Patres, quàm in Christo Dei unigenito orare: hoc est, illum per omnia Patri æqualem censere, credereq; nihil Pa-

trem

erem nobis gratiarū elargiri, quod filius unā eū utriusq; spiritu non elargiatur, eumq; subinde tanquam uerum Patris filium uereri, colere, atq; eum in omnibus induere, ut nos hortatur apostolus dicens: Induite dominum **I E S U M** Christum. Etenim qui stragula ampla aliqua, aut pallio (ut ferè sunt, exempli causa, cardinalitiæ uestes illæ purpureæ ac solennes, quas passim etiam ab illis, qui nullius sunt nominis ac numeri, expeti quæriq; uidemus) cooperitur, quoquo uersum se uertit, aut obambulat, nihil omnino aliud, præterquam uestem illam undecunque effluentem, undantemq; præ se ferre potest: imo si quæ insunt homini maculæ, beneficio togæ occuluntur. Ita sunt hi, quibus Christus pro tegumento est, ac ueste. Vnde si quid agunt, cogitantue, aut loquuntur, quid putas? id omne illis est Christus. Hoc est, in actionibus, in moribus, in uerbis, in ipsis quoque intimis cogitationibus nihil aliud quàm Christum induunt ac referunt. Si quid interim peccare illis contigerit & labi, non uestem quidem, ne foedæ appareant pustulæ, abijciunt: sed hoc illi arctius inhærent, quo maius emerferit periculum, ac nota turpior. Id sanè ingens huiusce uestimenti beneficium præuidit propheta cùm exclamauit: Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Quónam (oro) tectorio? Christi nimirum cruore ac morte. Sentis quanam uestis ratione uestiti debeant esse hi, qui à Patre in nomine filij quidpiã exorare cupiant? Atqui de hoc toto precandi genere aliū intellexisse apostolum arbitror, cùm dixit: Omnia quæcunq; facitis, in nomine domini facite. Verùm illud quod in lege cautum fuit antiqua terrere nos debet: Bestia (inquit) quæ tetigerit montem, lapidabitur. De anima hæc illa dici reor, quæ immundis nondum exuta affectibus, audet se se diuinis insinuare cum Deo colloquijs, ab eoq; illa poscere, quæ puris solum cōmunican-

tur animis. Adeo enim quæ talis est, non fit uoti compos, ut pro temerario illo etiam ausu multam, & hanc sanè horrendam letalemque referat. Lapidem porrò, qui quasi pro meriti compensatione istiusmodi debentur bestia, puto cor durum esse, ac mentem reprobam: quam profecto calamitatem suis imprecatum fuisse hostibus prophetam iudico, cum ait: Contritio & infelicitas in uis eorum. A constanti igitur ac firma præceptorum Dei custodia is in nobis accenditur affectus, à Dei uidelicet ipsius gratia exorsus, quo nihil omnino aut facere aut cogitare uelimus, quod illi non probetur, quodq; ab amore eo non proficiatur, quo nos æternorum desiderio per sanctum eius spiritum accendimur, illiq; unimur. Quoniam, inquit, mandata eius custodimus, & ea quæ sunt placita coram eo facimus: iccirco quicquid petierimus accipiemus ab eo. Hic uides necessariam prorsus esse ad conciliandum nobis Dei spiritum & gratiam, obedientiam, promptumque ad exequendas diuinas iussiones animum. Quæ tamen omnia Dei munera sunt, ne tu quasi non acceperis imprudens glorieris. Vult sanè Deus, quæ uniuersalis est eius uoluntas, ut in re salutis non nihil quod nostrum sit afferamus. Nostrum tamen ideo, quoniam quod suum est, id nobis, ne penitus sine meritis inueniamur, ita effuse donat, ut nostrum omnino sit & dici debeat. Cum quidem suum donauit nobis filium Pater, donauit etiam omnia, quæ spectant ad filium cuius nomē I E S U S est, cuius natura pietas, cuius uirtus amor, pax, salus, gaudium. Quare si salus nobis contigerit, si pax, si robur, si Dei charitas, si uita, hæc omnia nobis per Christum, qui rebus hisce omnibus abundat, contingunt. De plenitudine quippe illius nos omnes, quamuis perfecti & excellentes, abundè accipimus. Alioquin sine Christo nostra omnis uoluntas, nostrum arbitrium, uires denique nostræ

Stræ omnes animi atque conatus, sicci essent riuuli, imo coenosi, & uitiorum sordibus oppleti. Tantum porrò abest, ut diuinæ absque illius ope parêre possimus uoluntati, ut reluctemur etiã ultroq; detractemus, si quid quod nostræ imbecilli conducatur ualetudini, præcipiatur. Bona igitur omnia in nobis operatur Christus, mala uerò nos ipsi. At iam, ne longius euagemur, quæ uis potissimum sit præceptorum Dei, atque illius uoluntatis cognitio, uidendum erit.

Et hoc est mandatum eius, ut credamus in nomine filij eius **I E S U** Christi, & diligamus alterutrum, sicut dedit mandatum nobis.

Obserua hîc duos, oculos ne dicam sponsæ, an pedes, nescio, fidei nimirum ac dilectionis. Non est quidem tam ardua atque obscura in diuinis nubes, quàm hisce ornata oculis ac pedibus anima non penetret atque assequatur. De quorumq; dignitate ac efficacia non nihil & nos in suprâ dictis, ut dedit dominus, attigimus, diximusq; mandatum de diligendo proximo tam gratum Dei fuisse unigenito, ut suum proprium inter cetera esse uoluerit, decreueritq; in illud, sicuti in perfectissimum salutis nodum totam uim legis, præceptorumq; definire. Hîc certè consilium non habet locum: mandatum quippe est à Patris corde profectum, tamq; hominibus necessarium, ut Ioannes non uereatur dicere: Qui non diligit, manet in morte. Nec sanè istiusmodi abhorret à natura dogma & definitio. Siquidem cùm Deus amor sit, illud necessariò contingere opus est, eum qui non amat, absque Deo esse, qui uita est animæ. Ergo præcipua uis est legis dilectio ea, qua pudicissimo perseuerantiq; mouemur affectu erga fratres per Deû in Christo,

sto, qui a deo nostri amans fuit, ut mortem pro nobis uiuificandis non detrectauerit. Quod, oro, maius dilectionis signum ab amico præstari unquam potuit? amor itaque occidit Christum. At Dæmon, spiritus utique ut sagax & acutus, ita in inferendis uulneribus non solum astutus & dolosus, uerùm etiam indefessus carnifex, ac laniator, eò acrius in nos insurgit, quòd nos cernit in his libenter uersari, quæ pacis sunt, quibusq; nos inter nos sedulis fouemus obsequijs. Contrà, ob nullam aliam tam insolenter exultat uictoriam, quàm cum sparsis iurgijs, accensisq; odiorum flammis, amorem mutuum uidet extinctum. Iam illud maximum nostræ est imperfectionis indicium, cum aut leui plerunque, aut nulla interdum occasione tam necessarium inter homines fœdus abrumpitur, uiolatur charitas, ac Deus, res tanta scilicet & formidabilis, contemptis illius mandatis, negligitur, irritaturq; & nostris à congressibus atq; tractandarum rerum apparatus & diffinitionibus arcetur. Permagna hæc est confidentia & audacia. Et certè iustissimus fuit Dauidis pavor, quando consideratis nostris in Deum iniurijs exclamauit: Non egredieris Deus cum uirtutibus nostris. Quid horribilius audiri potest? Quod certius futuri interitus præludium expectamus? Tantine turpissimus & furens aut iræ, aut libidinis, aut ambitionis æstimandus est affectus, ut Deum à nobis eximat? Vidi ego aliquando coetus hominum haud in ceteris aspernandos, Res item publicas alioqui honestissimas ornatas dotibus, ad uerbum solùm inconsultè prolatum, seu ad leuissimam illatæ iniuriæ suspicionem, ad arma, atque ad tantos excitari tumultus ac strepitus, ut mare dixisses ui effera uentorum ab imo reuolutum fundo horrendum in modum furere ac mugire. Quid tum putas? Gestit Dæmon lætitia inenarrabili, moreq; ouat triumphantium, qui capta præda (ut inquit Esaias) diuidunt

vidunt spolia. Num censes illis, qui tales sunt, Dei fidem, qua **I E S U S** esse Christum, uitam quippe nostram, atque uitalem unctiōem & salutem, honori esse posse, an irrisioni? Certè qui Christi sunt, ut omnes esse debent, Christi honorẽ non modò rebus hisce exteris & caducis anteponunt, sed etiam ipsi uitæ propriæ ac salutis. Cæterum quo alio iudicio, qua significatione alia & argumento nostrũ ostendemus erga Deum uel studium uel contemptum, nisi illo, quo in custodiendo sermones eius, uel studiosè, uel neglectè afficimur, & mouemur? Qui illius seruat præcepta, in Christi nomine ullo absque dubio credit: hoc est, illius fidit promissionibus, illiq; quo res cunque obueniant, innititur, fertq; acceptum, si quid unquam Christi maiestate dignum se egisse sibi conscius est. Ex hac porrò æqua animi temperatura & quiete amor nascitur in nobis ac desiderium imitandæ illius uitæ: qui lenissimo cùm esset animo & miti, nihil aliud suis mādare potuit filiis quin lene fuerit, mite, atque amoris plenum. Hinc mirabili inflammata ardore anima ac face spiritus, in Christo tanquam in purissimo diuinitatis speculo intuetur, hauritq; scientiam illam mundo incognitam, qua sine errore de ima hac in proximos dilectione & charitate in altissimam transit diuini ardoris caliginẽ. è qua sol ipse Christus dominus, amor uniuersi & pax, suos exerens radios, ita nostros occupat animos & illustrat: ut præsumamus & nos homunculi cum ipso pariter, quicquid sumus, uiuimusq;, ad aliorũ commodum & salutem impendere. Tale est de amore Christi mandatum, hæc illius sanctio, hæc iussio, hæc uoluntas, sic ipse egit in terris.

Et qui seruat mandata eius, in illo manet,
& ipse in eo.

Benignissimus magister & dominus Christus **I E S U S**
homo

homo & Deus, qui iccirco uenit in mundum, ut omnis qui credit in eum non maneat in morte: imò ut uitam habeat, & abundantius habeat, ne in discernendo statuendoq; amoris termino aut modo diutius cæcutiremus, nostræ breuiter subueniendum esse ignorantie decreuit, cum ait: Hoc est præceptum meum, ut diligatis inuicē. Id scio ò domine, in idq; & dies & noctes incumbo. Verum in eligendo fine ac modo, hallucinor. Haud me certè præterit, tuum id esse mandatum, & istud quidem necessarium, ut nos inuicem mutua prosequamur charitate, diligamusq;, ut tuus inquit dilectus, alterutrum. Modus uerò qualis sit, ac diligendi ratio & consilium, me fugit omnino: adeo tua in discutienda uoluntate hebes sum ac segnis. Audi ò tarde. Id uolo, id uult simul & Pater, ut diligatis inuicem. Modumne quæris? Sicut ego dominus uester & magister dilexi uos. En uestri amoris terminus, en modus, en ratio, nihil præterea: Exemplum enim dedi uobis, ut quemadmodum ego feci, ita & uos faciatis. Ego quidem meo in amore nihil aliud quæsiui, quàm Patris gloriam, ac mundi salutem: sic uos inter uos exercete dilectionem. Non certè affectus adimo naturales, nec tollo naturæ uim & legem, quin potius prostratam erigo, peneq; oblitteratam innouo dilectionis formam: quæ talis est, ut primas sibi arroget partes Dei honor, rei postea amatae commodum & salus. Salus, inquam, illa in primis, quæ sit animarum. Quòd si affectus solummodo humanos, & naturales admissem, nunquam sanè crucis amaritudinem neque ego haussissem, neque alijs, uti antidotum illis necessarium, propinassissem. Sic itaque sino suos habere affectus in amore naturam, ut ultra tamen progrediatur, in eū scilicet amoris causas refundens, à quo tam suaues extraxit delicias, ut amor est & charitas. Qui sic amat, in Deo manet, & Deus in eo. O altissimum atque

imperscrut

imperscrutabile diuini amoris mysterium, quod cum uerso animo & contemplor, in memet illico relapsus, totus cohorresco, atque in ipso primo inquisitionis limine deficio. Quid? nonne æternum Patrem humani generis salutem pluris quàm filij uitam fecisse uidimus, ubi tam charum pignus in hominum gratiam occidi passus est? Vide quid hac de re scribat Ioannes. Sic, inquit, Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret. Ecce animæ humanæ pretium. Oro, quid in nundinis atque emporijs dignius censeretur, pretiumne, quo quid emitur, an ipso comparata res pretio? Ad hæc rimanda quis idoneus? uerùm alia ratio est crucis I E S V, qua homo à iugo atque hasta assertus est mortis & peccati: alia ea, qua in distrahendis utitur mercibus uel mercator uel proxeneta. Sed de his aliàs. Age nunc de unione illa, qua Deus fit animæ statio, atque idem per diuinarum præceptionum custodiam & possessor, & possessio, uideamus, ut ea uideri possunt, quæ profundissima obiecta sunt nube in Deo. Tam arcta quidem ea est copula inter Deum & animam, ut fermè idem sit in illis & habere & haberi, tenere & teneri. Tenet, ait Bernardus, sponsa sponsum pio affectu ac fide: tenetur autem potentia & misericordia. Nam procul dubio nisi prius potèti atque adeo misericordi teneretur illius amplexu, præoccupatâq; Dei benignitate ac luce, sic occultis ueluti subterraneis aquarum tubulis ablueretur spiritus donis: ut illud de se meritò dicere non uereretur, Tenui eum, nec dimittam, donec introducã illum in domum matris meę, sponsa sponsum nūquam tenere ualida esset. Nam prius dixerat: Num quem diligit anima mea uidistis? qua sanè percontatione uult sponsa suum intelligi affectum, atque amoris incendium ad sponsum. O amor præceps, clamat Bernardus, uehemens, flagrans, impetuose, qui præter te aliud cogitare non sinis, fastidis cætera, contemnis

temnis omnia præter te, te contentus. Perinde enim de suo quærit amatore amans, quasi de re cunctis obuia & nota. Sic illi agere consueſcunt, qui ardentè amant, ut ferè illa fuit lamentabilis Mariæ ad ſepulchrum inquitſitio: Tulerunt (inquit) dominum meum, & nescio ubi poſuerunt eum: ſi tu ſuſtulisti eum, dicito mihi. Iam diximus ex uerbis Chriſti uniuſcuiuſque amorem ad Deum è ſyncera præceptorum illius obedientia, non tantum ex rerum cœleſtium notitia, comprehendì, palamq; fieri poſſe. Promulgata nanque diuinarum præceptionum lege, iactum pariter fuit amoris fundamentum: ſiue, ut expreſſius dicamus, data omnibus fuit, quo quilibet in Deum affectu moueretur, ſe ſe oſtendēdi occasio. Proinde qui ſeruorum more, ut olim fuit Iudæorum natio, præcepta uitæ audiunt, contremiſcunt ſubito, ac ſuam nequeunt non ſignificare animi demiffionem ac diffidentiã. Non loquatur, inquiunt, nobis Deus, ne forte moriamur. Vide ſegnem animam, ſeruilibuſq; onuſtam affectibus, & cui belliffimè conuenire arbitror: Non poterit uulguſ ascendere in montem Sinai. Illud quoque Moſis: Eſtote parati in diem tertium, & ne appropinquetis uxoribus ueſtris. Sed aliud omnino uerifilij eſt inſtitutum, aliud audita Patris uoluntate conſilium, alia mens, alius animus. Quid ille? Audiam, inquit, quid loquatur in me dominus Deus, quoniam loquetur pacem: nempe æternam cum Patre reconciliationem. Dicam audacius, eò filium maiori debere erga Patrem affici dilectione, quo maiora ſunt ac ſublimiora quę iubet fieri. Non illum quidem fugit ab amore illud parentum immenſo prodire, cùm quid imperant ad illorum ſalutem attinens, quos unicè diligunt: ueluti ſunt utplurimum filij, qui non ſolùm ad obediendum parentibus intenti ſunt: atque quæcunque obuenant accincti & parati: uerumetiam ex præſtita ſibi occasione & ma-

teria

teria suam significandi erga parentes dilectionem ac pietatem, miro afficiuntur oblectamento & lætitia. Quæ sanè res utriusque arguit uoluntatis parilitatem, Patris uidelicet iubentis, ac filij obtemperantis. Quod utique in seruis, atque illis, qui empti (ut aiunt) de lapide ad oculum seruiunt, non inuenitur. Siquidem hi natura fugaces infidiq; ac duri, præcepta non esse, quò licentius peccare possent, appetunt. Secus filij, quibus nihil tam iucundum esse potest in uita, quàm ex amantissimi progenitoris præscripto pendere ac uiuere. Ergo Dei mandatum ueluti quidam est lapis lydius, aut incusus: cuius attritu quanti æstimari debeat anima, atque illius erga Deum charitas, ostenditur. Vt enim probaret uos, inquit Moses, uenit Deus. Vide igitur quàm uerissima sit Ioannis assertio. Qui seruat, ait, mandata eius, in illo manet, & ipse in eo: per uoluntatum nimirum parentis atque imperantis uniformium qualitatem. Nam quemadmodum Deus incomprehensibilem in modum atque occultum nostram operatur salutem: sic nos illius nostra in re cooperatores effecti, nihil tam cupimus, quàm quomodo nostra illi probetur uitæ ratio, quæ in eo maximè uersatur, ut nihil omnino eorum, quæ imperat detrectantes aut refugientes, in illum per sanctissimam illius uoluntatis obedientiam atq; consensionem tendamus: dicamusq; cum Paulo, Nostra conuersatio in coelis est: hoc est, in conspectu Patris, cuius charitate spiramus & uiuimus, tuti sumus.

Et in hoc scimus, quòd manet in nobis ex spiritu, quem dedit nobis.

Vt enim absq; Dei spiritu & afflatu in uia nutamus iustitiæ, lassescimusq; supini, sic in delectu rerum atque notitia hebescimus, & cæcutimus. Res quippe Dei ea prædite sunt maiestate ac excellentia, ut nisi per illius spiritum,
cuius

cuius res illæ sunt innotescant, nostræq; attemperentur ignorantia, suo manent in fastigio, ac sublimitate: Nam Dei spiritus lux est & lampas, è cuius splendore ea quæ de Deo cognosci possunt tum cognoscimus, tum in illorum amore & desiderio inardescimus: adeoq; illis arctè copulamur, ut cœlestes magis homines, quàm terreni & mortales appareamus. Hincq; illud supremum omnium ortum habet, quòd una prorsus inueniatur uoluntas Dei & hominis. Vnde non sine mirabili mysterio illud ferè in fine uisionum Ioannis fuit auditum. Et spiritus & sponsa dicunt, Veni. Et qui audit dicat, Veni: spiritus nanque, ut ait Paulus, loquitur mysteria. Felices animas ac beatas, quæ à sancto possessæ spiritu, suum possident possessorem. De his sanè intellexit apostolus, quando suos adhortans Corinthios, tale protulit de illis elogium, Templum Dei sanctum est, quod estis uos. Quare non iniuria spiritum sanctificationis ab ipso dictum legimus: natura enim sanctus est, ex se omnia quæ sancta sunt sanctificans, adurens, ad purumq; emundans, & Deo concilians. Is etenim, quæ sacrosancta illius est ueritas, testimonium perhibet spiritui nostro, quòd sumus filij Dei: quod idem penitus est cum illo, de quo nunc loquitur Ioannes, Scimus, inquit, quòd manet in nobis (unctio scilicet) ex spiritu, quem dedit nobis Christus, cuius nomen *I E S U S* est, seruator utique, ac præs pro illis, quos suos ab æterno fore præuidit per spiritum sanctum suum: qui & rectus propterea appellatur, quoniam filios & amicos, ne in circuitu cum impijs ambulent rectà ad Deum ire condocet. Amen.

C A P V T . . . I I I I .

Charissimi nolite omni spiritui credere,
sed probate spiritus, si ex Deo sint.

Solet

Solet scriptura spiritum Dei quibusdam uocibus tanquam suis coloribus exprimere, seu magis de illo utcumque ratiocinari: solet & nequam spiritum. Legimus enim spiritum in Saule malum, legimus & spiritum mendacem in ore prophetarum, legimus spiritum uertiginis, spiritum pythonicum, spiritum fornicationis, spiritum nequam, spiritum immundum, spiritum Satanæ, spiritum huius mundi, spiritum tumidum, elatum, superbum, & spiritum erroris. Contra uerò spiritus Dei sanctus, spiritus Patris appellatur, itidem & filij. Vnde Paulus: Si quis, inquit, spiritum Christi non habet, non est eius. Proinde ut diuersus est in donis, sic uaria sortitur nomina in scripturis. Est enim Dei digitus, est Paracletus, nempe consolator, & aduocatus: nam ipse postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. Ad hæc dicitur & rectus, princeps, bonus, adoptionis spiritus, ac demum ipsa est charitas, nexusq; amoris, & gluten quo Deo unimur. Siquidem Pater in illo per Christum & in Christo omnia operatur, omnia fouet, omnia uiuificat, permeat, nutrit: beatq; illa tandem omnia, quæ uitæ in Deo absconditæ nequaquam expertia sunt. Hæc nimirum ea est unctio, de qua sic noster senex in antedictis: Unctionē, inquit, habetis à sancto, & nostis omnia. Ecquid nouum? quid insolitum tibi afferri opinaris, cum Dei spiritum uim eam dici audis in anima, qua delibuta, nihil tam est in diuinis arcanum quò non amore saltem uel penetret, uel pennis illis, de quibus sic Dauid, Pennæ columbæ de argentatę, peruolet? Argenti nomen nonnunquam pro puro Dei uerbo, synceraq; fidei doctrina usurpant scripturæ, quemadmodum auri nomine charitatē intelligunt & sapientiam. Quæ sanè omnia ab ipso Dei spiritu oriri nemo est qui ambigat. Vnde nō absque ingenti diuinarum rerum cognitione disertissimus uatum ita de Christi spiritu concionabatur: Re-

quiescet

quiescet super eum, nempe florem Iesse (hic erat Christus) spiritus domini, spiritus sapientiæ & intellectus, spiritus cōsiliij & fortitudinis, spiritus scientiæ & pietatis, & replebit eum spiritus timoris domini. Hisce enim spirituum, ut sic loquar, nominibus uult Esaias omnes dotes Spiritus sancti, atq; adeo gratiarum omnium plenitudinem in felicissimā Christi animam prouenisse. Agite dum & nos nonnulla de istiusmodi spiritus appellationibus, ac donis, ad piorum ædificationem cū uerecundè, tum breuiter attingamus.

D O N V M id quidem, quod sibi primum in recensendo gratiarum ordine in Christo locum uendicat, in notitia & gustu summi boni, quod Deum esse fatemur, positum est: uersaturq; in purissimo ipsius Dei cultu ac religione, quæ potissimū his innititur fulcimentis, quòd homo abiectis mundanarū rerum cupiditatibus, totus in Deum feratur, in illumq; quicquid uel foris uel intus est transferens, nihilq; præter eum aut colens, aut diligens, omnia ipsius agat causa & intuitu, qui solus amandus est atque adorandus. Quæ sanè regula est, Deum ex toto corde, tota anima, tota mente, totaq; uirtute diligendi: Nec sibi aliud uult spiritus, cū his utitur exaggerationibus, quàm ut Deū ulla sine amoris diuisione, aut interiorū affectuum pugna, deamemus. *Quam quidem amoris efficaciam sensisse prophetā arbitror, quum suam alioqui uagam alloquens animam, sic ait: Benedic anima mea domino, & omnia quæ intra me sunt nomini sancto eius. Cæterum mens, quæ tanquam regina in nobis præsidet, intra nos est: itidem & ratio, arbitriū, uoluntas, intellectus, & cor appetentiarum utique domicilium, & sedes. Hæc omnia in unum collecta hominem, quem interiorem appellamus, Deo seruire facimus, nec in alio suū occupare amorem permittimus, quod Deus non sit. Atq; hunc in modum exta illa nostra, quod iubet*

bet lex, & intestina lota aqua, quin & reticulum iecoris atque adipem & sanguinem, receptaculum nimirum originemque; concupiscentiarum ac libidinis, adolebimus super altare in holocaustum & odorem suauissimum domino. Talis propemodum illius est effigies sapientiae, de qua nunc loquimur: donum scilicet altissimi, descendens à Patre luminum: cuiusque; radices non à naturae quidem humanae, aut rationis, aut studij quoque nostri & conatus beneficio dependent, sed à Deo: nam omnis sapientia à Deo est. Cuius porrò sapientiae finis amor est, atque consensus per assiduas contemplationes cum illo, in quo sumus, uiuimus, & mouemur.

Α τ quemadmodum id primum donorum in contemplatione maximè uersari uoluerunt Patres, sic intellectus donum in cognitione. Vnde non ignoranter illud oratum fuit à propheta: Da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam. Istiusmodi certè dono carent hypocritae (quanquam & caeteris) illique; qui exterioribus nimis superstitiose addicti ritibus, ac legis literae, nihil quod idem non crassum sit tractare animo possunt. Atque hi uelamen super cor habere dicuntur ab apostolo, carnalesque; uocantur & caeci. De his (puto) sensit dominus IESVS cum dixit: Caeci: quod enim maius est, donum, an altare quod sanctificat donum? Illud rursum: Duces caeci excolantes culicem, camelum autem glutientes. Obserua procerum Iudaeorum (ne dicam de alijs) oculos lusciosos, atque ad diuina hebetes. Veh uobis, inquit, qui mundatis quod de foris est calicis, intus autem pleni estis rapina & immunditia. Phariseae caece. Hos sanè, qui tali affecti sunt bonarum rerum orbitate, ut uidentes non uideant, ultròque caeci in meridie lippitudinem diligant, ac sponte quae Dei sunt ignorent, haudquaquam dixerò coelesti huiuscemodi donatos esse suauitate spiritus, qua anima perfusa innouataque, nihil

quod mundum sapiat appetit, aut intelligere elaborat: Imò uerò notitiam omnem, quæ supra se non sit, aut se dignior, refugit: ac ueluti rem à sua nobilitate degenerantem auersans, reuelata facie (ut inquit apostolus) domini gloriam speculatur, in eandemq; transformatur imaginem à claritate in claritatem, tanquam à domini spiritu, cuius munus est præcipuum uigor intellectus & claritas: mentis nimirum fax & lumen illud, quod à Patre luminum deriuari descendereq; alius scribit apostolus. Hoc donum profectò, ut diuus inquit Hieronymus, ignorauit Aristoteles, nesciuit Demosthenes, ac demum quotquot ex nostris etiam, qui humanis in inquisitione diuinorum nituntur rationibus, carnales scilicet homines, ut illos uocat apostolus, ac uentres pigri, non percipiunt ea, quæ Dei sunt: stultitia enim sunt illis, & non possunt intelligere. At tu mihi considera, quàm sapienter sub una duo hæc munera collocentur copula. Alterum planè sine altero manere posse quis unquam dixit? Dempta etenim ab anima charitate, qui uerissimus est Dei cultus ac religio, sapientia uidelicet illa, quã in primo hoc dono requirimus, quid prophetias hausisse? quid omnia nouisse mysteria proderit? Soli itaque à Dei spiritu illustrati hisce cum cæteris, quæ sequuntur, ditantur donis: quæ quidem propterea *dona* nominantur, quoniam à gratuita Dei bonitate potissimum, non ab humano studio aut arbitrio deriuantur. Nunc ad tertium, necessarium illud quidem in doctrina Christi munus, describendum descendamus.

IN D. consilij donum est, à magni utique consilij angelo, in electorum animas gratuito demissum, & quod iudicio cum primis nititur uoluntatis: atque in delectu amplectendarum rerum adeo non errat, ut reluctante plerunque humano consilio & iudicio, quod rebus naturaliter affixum exteris, nihil omnino quod suis non
 conduc

conducibile fit commodis & gloriæ, quærit : cæteros
 quoque ab erroribus huiusmodi liberet, atque ad Deum
 rectâ ire doceat : &, ut quidem per sapientiæ donum
 quàm suavis fit dominus gustatur, per intellectumque
 uidetur, ita per cõsiliij munus discernimus & iudicamus.
 Verùm quoniam largitiones hæ sunt diuinæ, & gratis
 nobis concessæ, summa quidem animi demissione atque
 humilitate ab illo, qui dat omnibus affluenter & non
 improperat, petendæ sunt : orandusq; nobis est Deus, ut
 quemadmodum suæ sapientiæ nobis tantillum largitus
 est gustum, addo & notionem, sic bonam, quo illi (ut
 par est) obtemperare possimus, infundat uoluntatem.
 Is enim propriè afflatus ad consiliij donum attinet : quo
 fanè corrupto, qui sudor noster iste mucidus iactabitur?
 Corde quidem in Deo accenso, atque spontanea in illius
 obsequio uoluntate, cœlestes in nobis aluntur immis-
 siones ac dona : non uisibilibus istis nostris duntaxat
 corporeis actionum ambagibus sine fide, rerumq; illa-
 rum cognitione & gustu : quæ, quoniam occultæ sunt in
 Deo, hisce externis, ut possumus, adumbrare nitimur
 & sacramentis & ritibus. Adeone tam crasso uiuitur
 animo & socordi, ut nostra nobis admodum prodesse
 posse aut sacramenta aut opera existimemus, si in ope-
 ribus & sacramentis aliud quidpiam, quod Dei non re-
 ferat honorem, expetiuerimus? Esto, arseris pro commo-
 do proximi, atq; in miserorum gratiam tuas omnes ef-
 fuderis facultates, quid tum? Quid putas tibi tuum istuc
 allaturum emolumentum consiliū absq; pace animi, nisiq;
 tibi illud iri Deo probatū persuaseris, & ultrò actiones
 illas, quæ propterea bonæ sunt, quia Dei munere dan-
 tur, ei obtuleris? Spiritus enim sanctus, qui gratiarum
 omnium est autor, spiritus libertatis est, nō necessitatis
 (ut inquit Paulus) & tristitiæ. Qua de re hi ualde errant
 inter nos, qui cùm coactam seruiant seruitutem & sor-
 didam

didam, nempe mundo magis quàm Dei religioni ac pietati deditã, se tamen inter Dei seruos connumerari gaudent, eoq; pascuntur titulo: Nihil ultra. Dono quippe consilij, quod recta & libera fulcitur uoluntate atque electione, nudati, nihil prorsus, quod inuitum non sit & seruile, uel agere uel cogitare idonei sunt. Quocirca miserimum illum uitæ esse statum iudico, & inquietissimum; in quo ijs uiuere contigerit: quãdoquidem illum quẽ uirtutibus donisq; spiritus, quo carent, ornare nequeunt, foedis deturpant moribus, inquietantq; libidinibus, & quicquid est pacis & candoris fastu demoliuntur intolerabili, atq; ambitione. Verùm id non mediocre afferre solet pijs animis solatium, quod dominus (ut prædixit Daud) dissipat consilia gentium, uana scilicet ac impia: Consilium autem domini manet in æternum. Dei porrò fuit consilium atque sui sanctissimi spiritus donum, cùm acti impulsiq; Christi discipuli à principibus sacerdotum, ne in nomine I E S U quenquam docerent, intrepidè suum illis exposuere consilium dicentes: Oportet nos magis Deo obedire, quàm hominibus. Hinc Deus ipse in Esaia, Consilium, ait, meum stabit, & omnis uoluntas mea fiet. Contrà humanũ illud fuit cõsiliu, prorsusq; à Deo alienũ, cùm consilium inierunt, ut refert Matthæus, aduersus I E S U M. Id absque dubio facinus omnium scelestissimum non latuit prophetam, quando præcognitis Messiaë cruciatibus ac morte, sic ipsum suos exprimentem angores atque hostium suorum insidias introducit: Consilium (inquit) fecerunt in unũ dicentes, Deus dereliquit eum, persequimini & comprehendite eum, quia non est qui eripiat. Verùm quid sponsa? quid suis in recensendis bonis, aut donis quoque, in medium affert? Num suum decorem? num gratias? num uires? Audi quid consilij capiat: Testimonia, inquit, tua, meditatio mea est. Sanctissima profectò exercitatio

citatio, dignaꝫ; uiro illo, qui egressus fuerat ad medi-
 tandum in agro inclinata iam die. Caue tamen, ô ani-
 ma, ne in electione fallaris. Non erro prudens: siquidem
 consilium meum iustificationes tuæ, ô Deus. En confi-
 lium uitale, de quo ita legimus: Consilium illius sicut
 fons uitæ. Tutissima certè hæc est uia, Dei legem ac uer-
 bum omisis carnalium hominũ consilijs, quæ fraudu-
 lenta sunt (ut ait Salomon) & inconstantia, pro consilia-
 rijs habere. Ita enim uersum illum transferunt ex He-
 bræo: Testimonia tua delectationes meæ, uiri consilij
 mei: hoc est, mei consultores, & quibus cum uiuo fami-
 liares, tuę sunt præceptiones: Cùm his loquor, in his de-
 lector, hos consulo, atque his utor familiarissimè. Sed de
 his plura ac fusius nostris in commentarijs in psalmos di-
 cta sunt. Nunc ad fortitudinis donũ explicandum uer-
 tatur stylus. Erro. Imò potius qui id muneris nobilissi-
 mi nobis immeritis impartitur, is ipse sui muneris uir-
 tutem & naturam dilucidet: atq; ut tum huius, tum cæ-
 terorum capaces simus: sic nostram excolat mentem, ac
 sibi copulet, ut uasa meritò misericordię nuncupari ua-
 leamus. Ab illo etenim quicquid gratiarũ infundi solet
 è coelis, & opperimur, & ne in expectatione deficiamus,
 atque propterea ad nos conuersi, nos tantum & nostra
 consideremus, coelestem oramus Patrẽ ac dicimus: Fiat
 misericordia tua domine super nos, quẽadmodum spe-
 rauimus in te. Nostrũ quidem lumẽ, nostra iustitia, no-
 stra animæ purgatio ac uita, abs te est, ô Christe. Sunt
 sanè aliquid hæc omnia per te, nihil uerò omnino sine
 te. Vnde si quid, quod probitatem referat, uel agimus,
 uel cogitamus, uel scribimus, uel prædicamus, id tui san-
 ctissimi spiritus donũ esto. Tantum illud oro, ne in am-
 plexandis radijs tuis illis munificētissimis, quibus solem
 oriri facis super bonos & malos, tanquam truncus sum
 inanimis, & saxum. Ex te nanque, scio, mea omnis pro-
 ficiscit

ficiscitur salus, à me autem perditio. Ex qua re, ut in filiorum numerum acciri, cooptariq; ualeam, cor meum alioqui durum & intractabile, punge, moue, discute, stimula, trahe tandem, ac si uis, coge. Nam tuo absque uigore, ô uitis huberrima gratiarum ac feracissima, quid possunt surculi? quid palmites? quid gemmæ? quid excisi ab radice malleoli? Felix enim uero nostra conditio, simulac particeps illius factus est Deus. Aliàs forsitan uarijs purificabantur expiationibus homines ac uictimis, nunc Christo solùm opus est. Nunc Christum duntaxat expetimus, in Christo aspicimus, à Christo pendemus, per Christum denique solum seruari credimus, asserimusq; cum Ecclesia per fidem iustificari homines in Christo. Tantum sincera illi cordis exhibeamus penetralia, cæterùm suus non deerit decor fidei ac fructus. Verùm plusquam humanis hîc opus est uiribus, atque animo in re tanta præsertim (ut est pertinax ad assequendas diuinas inspirationes propositum) infracto & robusto. Secus, nec desides, nec inconstantes, neque illos, qui prætextu religionis trahunt iniquitatem, ut queritur Esaias, in funiculis uanitatis, & quasi uinculum plaustrum peccatum, sua in academia atque palæstra diu tolerat spiritus: cuius præcipuum id munus est, ut in iam concesso perseueretur consilio: quo à nobis, ut illius præscripsit artifex, in supradictis effigiato, de dono alio, quod in arduis difficillimisq; uersatur rebus, nunc dicamus.

Hoc sanè dono ecquid non possumus in eo, qui nos confortat? Iccirco quidem donum fortitudinis ab Esaiâ dicitur, quoniam qui istiusmodi donati sunt munere, nihil tam arduum est, atque humanis impar uiribus in mundo, quin inuictò superent animo, & contemnant. Ideo nullis cedunt illecebris, nullisq; perturbantur aduersis, secundisue insolescunt: quæcunque accidant siue
prospera

prospera ea sint, siue contraria, eo tolerant risu, quo solent res præstigiatorum ludicræ ac uanæ rideri. Iam alto diuinoq; conceperunt animo mundi plausum aut iram perinde esse, ac sunt plumæ uentorum ui excite, in sublimiq; per ærem sublata, aut ampullarum lusiones per stagnum aliquod colludentium. Quid his inanius? Sic sunt res mundi, instabiles sanè, caducæ, uitreæ, nihili. At tanti nihilominus à plerisque illas æstimari uideo, ut uel ipsos doleam religionis professores ad tam stupidam deuenisse futurarum rerum obliuionem, ut per paucos experiaris, qui mundi ardentius uanitatem ac lulum non diligant & sectentur, quàm res Dei solidas & æternas. Hinc ortum puto (non mihi succenseant) quòd qui honorati magis esse deberent, ac propter religionis opinionem uenerabiles, ludibrio sint uulgo habiti atque irrisioni. De his (opinor) suis in threnis prædixit Hieremias, quando ait: Peccatum peccauit Hierusalem, propterea ludibrio exposita est. O iudicium Dei formidabile, sed ob callum in transgressionibus obductum penè derisum. Audiat, audiat præuaricatrix filia Sion: Omnes qui (haud multo prius) glorificabant eam, spreuerunt illam. Cur id quæso? quia uiderunt ignominiam eius. Ipsa autem? gemens, sed sero, conuersa est retrorsum. Vide quid inferat tantus uates. Expandet (inquit) manus suas, & non erit qui consoletur eam ex omnibus charis eius. Et meritò: nam falsos secuta amatores, abiit in regionem longinquam, quærens quidem panem, sed non erat qui frangeret ei, porcorum nimirum filiquis assuetæ: Et tandem meretrix facta est dilecta contempto sponso. Ac, ne multa, sordes eius in fimbrijs eius. Sic itaq; illis contingere necesse est, qui suapte sponte è Dei tentorijs ad mundi fidem trās fugiūt. Qui mundus cùm natura uariis sit confususq;, ac sui dissimilis, suos absq; dubio milites ijsdem ipsis, quibus ipse ornatus est, ador-

nat artibus, illisq; induit uestibus quæ undecunq; scissæ sint, uetustæ, quibusq; nouus assui nequeat pannus, ac reponi: hoc est, mundi delicijs inescati, atque (unde omnis oritur uirtutum gratiarumq; excidium) ambitioni affixi, nihil quod probitatem spondeat, aut agere, aut mente cogitando assequi idonei sunt. Quocirca cuncta in illis euerfa bene uiuendi disciplina, contemptisq; sancti spiritus monitis ac donis, non queunt non infelicissimum in modum suis in actionibus errare, labi, ac mulierum more desides esse, atque elumbes. Secus alij, quibus quæcunque afferas commoda & uoluptates, stomachantur, fastidiuntq; omnia, quæ spiritus oblectamenta, addo & uirtutem animi (quod proprium fortitudinis munus est) non referant. Siquidem ad fortitudinem hanc admirabilem, ut diximus, attinet, non in delitijs quantumuis immensis, aut in aduersis laboriosissimis, à iam infuso consilij dono discedere, atque animum relaxare. Donum certè nobis qui in castris domini militamus necessarium, si quod aliud. Et quod ut uerè, sic strictim ac breuiter depinxit Christus, quando connumeratis suorum ærumnis & angustijs, quæ obuenturæ illis erant, qui piè uiuere cuperent: atque subinde ad eorum addito solatium, quòd Patris spiritus pro illorum concionaturus esset salute in concilijs & synagogis, sic rem absoluit. Qui autem perseuerauerit usque in finem, hic saluus erit. Quasi diceret dominus, Ad tot superâda incommoda & infortunia magno uobis opus est animi robore, magno nixu, magna fortitudine, magna perseuerantia. Verùm nolite timere, ego uici mundum. Oro, quid ad demonstrandam suam erga nos sollicitudinem, ac tum doni istius, tum largam cæterorum effusionem & benignitatẽ expressius dici potuit? Nouerat enim quàm debiles humanæ forent uires, quàm flaccidæ, quàm remissæ, quàm languidæ, quàmue inconstantes.

stantes. Eam ob rem fortissimum prius debellauit inimicum, armaq; illius diripuit, quàm manus illum cum tam charo pignore, ut est homo, conferere sineret. Prostratus itaque fuit mundi princeps à Christo in terris mortali: quid postea ab immortalis in coelis? Si cum adhuc inimici Dei essemus (ut ait Paulus) tam amplam sui erga nos amoris significationem dedit: multò sanè magis reconciliati salui erimus in uita ipsius: qui propterea mortuus est, quò uita mortuis restituta, mortem autori mortis inferret: unde ascendens in altum captiuam duxit captiuitatem, deditq; dona illa de quibus nunc ratiocinamur, suis electis, ad consummationem sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi. Hi sunt effectus donorum spiritus: hic ignis ille ac flamma, quæ iccirco missa est è coelis, ut ardeat, utq; his qui in domo sunt, nempe filijs, lumen afferat. Iam illud uidendum est, quomodo in ipsis recensendis donis consilium cum fortitudine coniugat Esaias. Sapienter id quidè, ut cætera. Vix enim utile illud potest esse consilium, cui desit uirtus animi & fortitudo, quæ & ipsa per se, nisi per consilium sustentetur, collabat & deficit. Optimum quidem fuit Petri consilium & deliberatio, cum à magistro admonitus hunc ad modum: Amen dico tibi, quia tu hodie in nocte hac priusquam gallus uocem dederit, ter me es negaturus: Respondit, Et si oportuerit me simul commori tibi, non te negabo. Verùm constantia illi defuit animi, quando non ab armato milite ac minaci, sed à fœmina, ancilla uili & inermi requisitus, an Christi esset discipulus, negauit dicens: Neq; scio, neque noui quid dicas. Illámne uerò fortitudinem, an temeritatem appellabimus, quæ nulli quod firmum sit innixa consilio, in quæuis fertur amens pericula? Sanctissimè igitur & necessariò duo hæc simul dona copulantur: quibus insuper duo alia uno sub iugo, quo suo gradientur

gradientur impetu rotæ spiritus, annectuntur: scientiæ scilicet ac pietatis.

S E D de scientia primùm, quam scientiam sanctorum in scripturis uocari legimus: utpote quæ in summi boni inquisitione cautè prudenterq; , ne uel parum trepidet ac erret, tandiu uersatur, quoad extractis quodammodo à diuinis archetypis bene uiuendi formis, ad eam se attemperet agendi uiuendiq; rationem, ut nulli grauis sit, multis uerò utilis & grata. Omnibus omnia, clamat Paulus, factus sum, ut omnes facerem saluos. Quotus enim quisque est, ex optimatibus præsertim ecclesiæ, qui hæc dicere queat? Possunt quidem omnia in suos, ut ipsi ferunt: sed utinã ut seruent, non ut maectent. Vix quasi per transfennam intueor quid sibi uelint gigantes isti super terram. Quis noster, inquiunt, dominus est? Labia nostra à nobis sunt. Opto ut unius sint labij sermonumq; earundem, quemadmodum in primis fuit conditarum rerum exordijs humanum genus: sed in domino, sed in his quæ pacis sunt atque ornatus sponsæ: ne Dei ædes ex eorum dissidijs & lasciuiâ, Babel fiant & Babylon. Qui tales sunt (pascetes nimirum semetipsos, ut ait Ezechiel, non greges domini) scientiam quidem habere possunt, sed humanam, sed turgidam, sed inflantem: non illam, de qua sic dominus in Hieremia: *Pascet, inquit, uos scientia & doctrina. Ad operationes igitur eas attinet istius generis scientia, quam spiritus donum esse asseueramus: quarum finis sit non tantùm prouidere bona, ut inquit Paulus, coram Deo, sed etiã coram omnibus hominibus: cuiusq; perfectio est charitas, finis uerò pax, & gaudium in Spiritu sancto. Talis est enim naturaliter scientiæ istiusmodi uis & scopus, quemadmodum sapientia tota in contemplatione posita est, in agnitione intellectus, consilium in deliberatione, fortitudo autem in rerum labentium despicientia & contemptu:*

temptu: sic de spiritus donis sentiūt scribuntq; sanctiores. Iam gratuito huic muneri, quo bonum agere, malumq; declinare, atque in medio nationis prauæ commodè prudenterq; conuersari ac iustè condocerunt homines, annexa est pietas.

H O C donum sanè mirabile tam exercentibus se in negotio euangelico est utile, ut Paulus fermè alijs, quæ ad exercitamenta spiritualia faciunt, omisis, sic suum hortetur discipulum: Exerce teipsum ad pietatem: nam exercitatio corporalis ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia ualet. Et est pius ille affectus ac motus animi, quo quis Dei causa ad bene merendum de proximo, qui cum uiuit, accenditur. Non illum præterit ad sanctificationem eos uocari, quotquot ab æterno trahuntur Patre, & ne diuinis resistent monitis, aptantur ad illasq; ordinantur actiones, quarum usu ac frequentia Deum in subueniendo proximis demereri possunt. Felicissimè is quidem Deo foeneratur, qui, (ut inquit Dauid) miseretur & commodat. Vnde qui huiusmodi donati sunt à Deo affectu, Pij uulgò appellari soliti sunt, ipsaq; actio atque habitus benefaciendi proximo, Pietas: quanquam id nomen tum uerius, tum profundius acceptum, cultum illum potissimè quem Deo debemus præ se fert. Atque hunc in modum pietas non erit à dono sapientiæ diuisa. Ecce, inquit Iob, pietas est sapientia. Græcis est *θεοσέβεια*, cultus scilicet Dei, ac religio. Sed de hac tota omnino ratione pietatis non hîc loquimur, uerùm de illa, quæ in exercitio, ut diximus, atq; affectu subueniendi proximis est posita. De hac (puto) sensit Christus, cùm superstitiosi populi religionem (melius dicerem supercilium) demoliens, nouam induxit litandi formam, Misericordiam, inquit, uolo & non sacrificium. Qua sanè præceptione à communi hominum uita & consuetudine ablata, nulla esse poterit

poterit in terris Christi religio, nulla sanctè syncerèq; uiuendi effigies, nulla forma, nullum ne uestigium quidem pietatis. Qua qui imbutus est, acceptas facilè condonat iniurias, tacet laceffit, parcit, non queritur, non capitis arcescit quempiam, non diem suo criminatori dicit, parq; pari in iudicio haud refert: sed quodam se modo nactum occasionem benefaciendi etiam hostibus lætatur, quæritq; si qua possit ratione uel ipsos sibi infestissimos cõciliare beneficijs calumniatores. Ceterùm in alios quàm benignus sit ac pius, ex iam prædictis intelligi potest. Si quidem suos in aduersarios tam largus est & facilis, censebimus ne illum non miseris quibusq; subuenire, uictumq; impartiri egenis, nudis quibus se tegant uestes, atque oppressis effugium? Totam hanc pietatis rationem breuissimo conclusit hortatu apostolus Romanis scribens: Quæ pacis, inquit, sunt sectemur, & quæ ædificationis sunt (nempe corporis Christi) inuicem custodiamus. Vnde, oro, tam pōderosa emertere litium querelarumq; uolumina? Vnde libelli isti insidiarū falsarūmque indices accusationum? Vnde apud iudices tanta in disquirendis iudicijs dirimendisq; discordijs, ac placandis partibus uel dissimulatio uel cecitas? Quò illa, de qua nūc differitur, abiit pietas? Quò affectus illi suaues & Christiani concesserunt modestiæ, patientiæ, lenitatis, ardorisq; promerendi nobis Deum ob benefacta ad omnes? Hæc omnia è terris iandudum emigrarunt, eoq; peruenere, ubi sator æternus istiusmodi dudum agnitè à patribus sationis, modò turpissimū in modum ignoratè neglectæq; à filijs, uiuit beatus: quoq; nemo unquam, nisi iisdē ipsis incedat, quibus ipse incessit uestigijs in terris profectus est. Quare diligentior, quàm hucusq; factū est, nauanda nobis est opera: ne nos, qui Christianā profitemur disciplinam, chimæram aliquam immanem & informem à dextris Deī sedere in excelsis imaginemur.

Quòd

Quòd si Dei filius, quo erroneum, fugitiumq; reuocaret seruum, ad hasce terras nostras impias descendit, tyranni nihilominus, aut parricidæ, aut alij alijs huiusce modi infecti criminibus, quandiu sua in sorde perdurāt à Christi corpore mundissimo sunt alieni, nullaq; illis pars esse potest in regno Dei. Purissimæ sanè naturæ Deus est, iccirco puros sibi delegit suorum bonorū hæredes: hoc est, ab omni mundanarum rerum contactu & amore liberos. Qui sic suam instituunt uitam, in Christi meritò cooptantur familiam, atque (uoce utor ueteri) corporaturam. Ceteri autē ferè hostes illius sunt. Et hæc de ui illa cœlesti, qua alter alterius ob mutua pietatis officia Christi membra efficimur, sint dicta. Nunc de ultimo spiritus munere nonnihil, & breuiter.

1 s timor est. Donum sanè postremum ordine, sed ex quo tamen primum suum auspicatur exordium. nam initiū sapientiæ timor est domini: qui & ipse, ut donum proximè positum, bimebris est. Alter quidem ad filios pertinet, alter ad seruos. Vterque tamen laudabilis. modò id genus timoris, quo æquè ac serui plagas metuimus, suos aliquando exeat limites, atque ad metum illum, qui filijs conuenit ingenuis, trāseat. Vnde summa illa esset miseria, culpaq; propemodum inexpiabilis, Deum semper uti tyrannum, non Patrem à nobis haberi. Qui istiusmodi afficiuntur terrore, ut legis minas exhorrescant magis ac pœnas, quàm reuereantur filiorum more legislatoris præsentia, hi proculdubio peccare mallent: sed timent legē, timent flagra, timent iratum dominum, quem crudelem tanquam exactorem (ut diximus) carnificemq; inexorabilem tum fugiunt, tum ne esset quoq;, quò effrænati peccare possent, appetunt. Verùm etsi pœnarum formidine, Deiq; uindictis intuitu, à peccatis quomodocunq; abstinent, Dei tamen ipsius iustitiam latenti quodam modo fateri uidentur, creduntq;.

creduntq̄; unde exordium habet sapientia, comminanti iudici. Hincq̄; suauitati spiritus, quam format charitas, pedetentim affuescentes, incipiunt amare, quod haud multo prius oderant, dulcescit Deus, atque proinde fastidiunt peccatum, execrantur, resipiscuntq̄; tandem ad uitam. Et quò magis accenditur in illis charitas, eò efficacius deferuet usus peccati, tandiuq̄; incepto instant operi, quoad perfecta charitas foras mittat timorem huiuscemodi seruilem. Seruus certè, ut uoluit Christus, nō manet in domo: filius autem manet. Obserua utriusque seruitutis differentiam in Paulo: Seruiamus illi, ait, in nouitate spiritus, non in uetustate literæ: quam seruo sensato, ut inquit Salomon, seruiunt liberi. Sed id genus seruitutis ad filios magis spectat, quàm ad seruos illos, quos Deum tanquam iratum dominū metuere diximus. De his porrò illud arbitror dictū, seruus uerbis non potest erudiri. Talem seruum, seruum nequam appellat Christus. De ingenuiori autem, quem sapientem à Salomone uocari legimus, sic Paulus: Seruum domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, docibilem, patientem, cum modestia corripientem eos qui obtreçant ueritati. Hic mihi obiter intueri, quomodo aliorum etiam censes, domini seruos appellat Paulus, non dominos seruorum, & oppressores, non plagiarios, non carnifices, atque illos quidem, qui haud amplius modestia (ut uult Paulus) & mansuetudine, sed turbido iracundoq̄; animo, ac uultu truculento & minaci, suos corrigunt subditos. Quis pacato similes ferat animo pastores? Sic nonnunquã ingenuissimi male habentur serui Dei à stultis (ut est adagium) liberis. Est & aliud timoris genus reprehensibile ac turpe, illorum qui nulla consiliorum Dei habita ratione, res timent humanas commodi duntaxat intuitu proprij, aut suorum. Is timor quantumlibet naturalis sit,

seu

seu potius corruptæ naturæ additamentum & poena: tamen quatenus à Dei iustitia deflectit, atq; illius fiduciæ & amoris aduersatur, superuacaneus est, & à seruatore prohibitus: Nolite, inquit, timere eos, qui occidunt corpus. Alio itē loco: Nolite solliciti esse dicentes, quid manducabimus? aut quid bibemus? Hæc inquit, gentes inquirunt. Hæ scilicet, quibus siue quidpiam ament, siue timeant in mundo, nihil præter mundum cogitant. Age iam de nobiliori timoris membro aliqua dicamus.

H V N C castum, filialemq; uocant expositores, & quem totū in affectu illo positum esse uolunt, quo quis diuinæ adeo amans est iustitiæ, ac honoris, ut mori malit, quàm Dei non uereri præsentiam, quam ubiq; esse minime ambigit. Vnde si quid, quod uitiosum sit ac turpe à mundo obijci illi cōtigerit, id subitò suum in emissarium, tanquam confractum spiculum, retorquet, trepidatq; continuè, ne aliquò propter uiolatam à se legem, foedusq; cum Deo percussum, impingat. Nulla illi de poenis cogitatio, aut metus: sed pura quadam motus erga Deum tum persuasionem tum reuerentia, nihil tam cupit, quàm (si sic de Deo loqui fas est) quomodo gratificari quid illi ualeat. Quapropter Deum ut Patrem non solùm amat, uerùm etiam summa iunctaque cum trepidatione fiducia ueneratur. Ita donum est ultimum spiritus, quod castæ comparat uxori Augustinus: timorem uerò alium seruilem impudicæ atq; adulteræ. Casta, inquit, timet ne discedat uir: adultera, ne ueniat. Illa timet, quia amat, eius optans præsentiam quem amat: Hæc timet, quia adhuc nequitiam amat plus quàm maritum. Proinde grauis illi est mariti præsentia, cui si speraret occultum fore, committeret adulterium. Illa odit crimen, etiam si sciat perpetuò id posse latere, trepidat tandem atque ardet, ut officio respondere queat. Lepida profectò analogia, ac digna tam eximij uiri ingenio.

genio. Hæc habui à Patribus, quæ breuiter de septiformi gratia dicerem, quæ ut in Christo copiosissima existit, sic perpetuis ad nos per Christum descendit irrigationibus. Nunc enim uero ad literæ seriem, à qua libenter istiusmodi aberrauit digressiuncula, redeo. Nolite, ait, omni spiritui credere: sed probate spiritus, si ex Deo sint. Iam sacer dixerat apostolus ex mutua inter homines charitate, qui spiritus Christi effectus est ac donum, deprehendi posse, an Dei filij uerè essent, an fucate. Post ad id significandum aliud adduxit argumentum, ex professione fidei I E S U Christi. Qua breuibus descripta, ad charitatem iterum celebrandam, scopum nimirum totius epistolæ, reuertitur. Iam diximus nullum omnino neque fidei, neque rectè factorum, neque uirtutum reliquarum fructum posse ritè percipi absq; charitate: sal id est uniuersale rerum omnium, quæ ad spiritum attinent. Proinde insulsa ea omnia esse oportet atque inutilia, quæ agunt homines, etiam in ipsa religionis defensione ac testimonio, si desit charitas, si desit amor, si desit Christi spiritus, qui autor neutiquam odiorum est, sed mutuæ conciliator beneuolentiæ. Verùm cum & mundus suos habeat spiritus, & hos quidem uarios, fallentes, de diametroq; cum Dei spiritu depugnantes, iccirco caute admonuit Ioannes explorandos esse spiritus, an Dei essent, uel ne: & id quidem difficillimum omnium est iudicium. Quare in his facilis est error, ni Deus prudentiam illam suppeditet, quam Paulus uitam appellare consuevit ac pacem. Nam prudentia huiusmodi dos est propria spiritus Dei, quo afflante quid non in discernendarum rerum delectu conspiciamus? Et si quidem unquam fuit opus diuina hac luce, nunc nostra maxime opus est tempestate, in qua quilibet ferè suos particulares habet spiritus: sed maior pars errabundos, pauci stabiles atque religioni fauentes. Ne igitur
cuius

cuius spiritui assentiamur, uocemusq; lucem tenebras, quid moneat, attendamus.

Multi prophetæ exierunt in mundum.

Quocirca maximū adhibendum est nobis studium, ne in delectu erretur. Nam mens humana eo prædita est ingenio ac ui, ut cui primū adhæserit opinioni, ab illa non facile dimoueatur. Felix quæ optimæ. Ecquid putas unde hæ nostrates ortę sint hæreses? unde sectæ? unde seditiones, ex quibus iam uniuersi concutiuntur labefactanturq; religionis cardines, ac penè fides nutat? A proprio sanè priuatoq; uniuscuiusq; sensu & spiritu. Et tamen si ad unum omnes perconteris, neminem fermè, qui non Christi sensum ac spiritū se profiteri attestetur, audies. A deo in quassatum debacchantur parietem uel ipsi arcæ domini fabricatores. Hos quidem prophetas ab apostolo uocari audis, à nobis uerò imperitos, fucatos, planosq; doctores atque antistites. Quorum quidem imposturam eò difficiliore cognitu ducimus, quò multo ea est imbuta dicendi lepore, & suauitate, forsan & (quod periculosius censerit solet) innocentia, tum morū sanctissimè informatorum specie, atque opinione obduta. Hi (ait senex sanctus) exierunt in mundum. Optima profecto, ac uti uera, sic ingeniosissimè tecta asseueratio. Id uult Apostolus, quòd tametsi humana hi nōnunquam sint præditi doctrina, atque ingenio minimè obtuso, in mundum tamen exierunt: hoc est, In id totis incumbunt neruis, quò mundi gloriam aucupentur, turbasq;, quibus imponi haud est difficile, sibi concilient, Deo interim contempto, & quia ad illorū conuiuet culpas, irriso. Num censes ab istiusmodi spinarum genere (sic illos uocat Christus) posse uvas colligi? aut à tribulis ficus? Quare ne diutius à scopo aberretur, uide quid de notione utriusque spiritus afferat Ioannes.

In hoc cognoscitur spiritus Dei.

Cognoscite spiritum Dei, transferunt è Græco. Sed in quo obsecro? An quia tecta fucosaq; quorundam ingenia in superioribus detexisti uir sancte, iam aperta facta est illorum notitia? in eandem certè relabimur difficultatem, nisi clarius edisseras. Audi,

Omnis spiritus qui confitetur **I E S V M** Christum in carne uenisse, ex Deo est. & omnis spiritus qui soluit **I E S V M**, ex Deo non est.

Iam quasi (sic sum ineptus) per cancellos intueor quid sit, quod hætenus intueri efflagitabam. Ergo cui persuasum est **I E S V M** Christum olim per prophetarum uaticinationes ad salutem uniuersi promissum, iam tandem quo sua fungeretur legatione in terris, humano assumpto corpore aduenisse, remq; ualidissimè uti Pater iusserat perfecisse, ex Deo is est. Contrà qui Christum diuidit soluitq;, humanam scilicet naturam illi tribuens solùm, diuinam adimens, aut semihominem illum effingens, is ex Deo non est. Nam cùm in Christo duabus ex naturis una effecta sit persona, atque adeo arctè una, ut magis unū sit factum Deus & homo, quàm unā omnino res sit in homine & corpus & anima, quonam hos furor percitos dicemus, qui tam inseparabilia separare posse sibi persuadent? Certè illorū spiritus, quo instincti id aggredi non reformidant, ex Deo minus est, sed ex antichristo, ex mundo, ex dæmone maligno.

Et hic est antichristus.

Ex Græco planius. Hic est ille antichristi : nempe spiritus, quo superiori respondeat particulæ, & omnis spiritus qui soluit **I E S V M** ex Deo non est. Mox infert, Hic est

est ille spiritus antichristi. Ille dico spiritus nequã, blasphemus, mendax, semperq; Christi spiritui repugnans & contradicens, quo acti quidam scindunt haud secus Dei filium, atque solent res mundi corporeas scindere ac partiri. Hi profectò dominum I E S U M neque diligunt, neque proinde cognitum habent, rebus nimirum corporeis, ratiocinationibusq; duntaxat humanis addicti, atque propterea cœlestium ab intuitu remotissimi. Vnde illos haud libenter audimus, qui tametsi Christum tum uerbis, tum doctrina, tum ritibus quoque à pietate minimè abhorrentibus fateri uidentur: sic tamen uiuunt, quasi nullius fuerit Christus pietatis inuentor & salutis. Si quidem suis faueret ineptijs, si opes terrenas, si diuitias, si uoluptates, si mundanum polliceretur dominatum atque imperium, ô nihil illis potius esset. Verùm quoniam omnium horum docet contemptum, atque ad ferendam crucis ignominiam prouocat, definitq; sua passim in doctrina benignissimus magister felicitatem hominum in futuro seculo iri expectatum: hunc negant, hunc sua ad flagitia conuiuentem faciunt, hunc habent ostentui: tantum abest, ut promissum eum olim humani seminis redemptorem fateantur. Sic dirimunt indiuisibilem, spernunt amabilem, illumq; qui perenniter cum Patre uiuit beatus, è coelis, quantum in illis est, deturbant. Sic insaniunt homines, & obbrutescunt. Sic tandem hi agere consuescunt, qui antichristi agitantur spiritu.

De quo audistis quòd uenit, & nunc iam in mundo est.

Putant quidam particulam (Qui soluit I E S U M) à pijs quibusdam Græcis additam contra hæreticos. Nam illis omissa uoce, soluendi, hæc est lectio: Omnis spiritus qui confitetur I E S U M Christum in carne uenisse, ex Deo

est,

est, & omnis spiritus qui non confitetur IESVM Christum in carne uenisse, ex Deo non est: & hic est ille antichristus, de quo audistis quòd uenit. Audistis (inquit) tum à me, cum ab alijs, eundem ipsum antichristi spiritum uenturum. Imò quòd uos cautiore reddam, iam nunc uenit, uersaturq; inter illos, qui carnis cupiditatibus suapte uoluntate affixi, Dei spiritus an sit, ignorant. De illiusmodi antichristi mancipijs nonnulla & nos in superioribus, prout dedit Christi spiritus, differuimus. Antichristi, ait, multi facti sunt, qui tamẽ è nobis exierunt. Utinam exierint. Hoc dato, neminem ferè inuenies, qui Christum soluat: sed integrè pieq; eum ipsum fatebitur nostra ad abolenda è mortis chirographo debita suffecisse solùm, quemadmodum solus is unus est, qui Deus sit & homo. Alij item asserunt literã hanc totam, ut nos legimus, in uetustioribus olim extitisse exẽplarijs, sed ab hæreticis deprauatam: quin potius, ne suæ officeret impietati, expunctam. Quorum sanè opinioni, quandoquidem assertionis uocẽ in re præsertim dubia, non admittunt Nestoriani, assentior. Christo nanq; Deo & homini uel diuinitatem, uel humanã conditionem, aut redimendorum hominũ tum potentiam, tum uoluntatem uelle adimere, non minoris id est periculi, quàm si omnino Deum non esse, qui res moderetur humanas, deneges. Venit itaque iam antichristus, agitq; in his, qui Christi doctrine non tam uerbis, quàm uitæ dissolutione ac turpitudine obsistunt. Sint hi quamlibet in cæteris excellentes, si à Christi abhorrent uita, iam antichristi illius inquinatissimi, quem in fine mundi uenturum esse non dubitamus, alunt spiritum: quantumq; in se est, sedem illi uel in sacratoribus templi sancti Dei partibus, adornant. At

Vos ex Deo estis filioli, & uicistis eum.

Amabil

Amabilem profectò admonitionem, dignamq; tanto Patre & Episcopo, cui mos sit planè diuinus mollia inter aspera in sua doctrina cõmiscere: itaq; res rebus attemperare, uerbaq; uerbis assuere, ut austerúsne magis sit in contumaces, an in obsequentes benignus, nescias. Ita sunt præfules ac Patres, qui spiritu nequaquam ducuntur antichristi, sed Dei. Vicistis (inquit) eum. Quem? Antichristũ ac mundum. Et id quidem per Christum, qui habitat in uobis. Græci legunt, Eos: pseudo utique prophetas, malignosq; diuinę legis interpretes. Non est, ait, quòd fæcem hanc mundi sordidam pertimescatis, quoniam ex Deo estis. Cæterùm qui ex Deo est, iam uicit mūdum. Vos quidem, scio, imbecilliores estis, quàm ut congredi cum tam pugnaci atq; eodem insuperabili debeatis hoste. Verùm confidite,

Quoniã maior est qui in uobis est, quàm qui in mundo.

Vos, inquit, ex tam cruēto certamine uictores euasistis: at ne id quidem uestra actum est industria & studio, Spiritui certè illi per Christum in uobis commoranti, referri acceptum id totum par est, quòd uicistis. Vicit igitur in uobis Christus omnium fortissimus: non uos natura fragiles, non uestrum in primis arbitrium, non uoluntas, non coelestium contemplationum capax mens. Rationem non ausim dicere, quæ per se ualde imbecillis est, & ad diuina lasciosa, quanquam & mens ipsa post Adæ lapsum maximè. Nihil tum fuit in homine, quin naufragium fecerit. At quid de se ille afferat, qui pro uobis moriens, uos fecit ex acie, conflictúque illo cum peccato ac morte terrifico uictores, in mentem ueniat. Data est, inquit, mihi potestas in cœlo & in terra. Quid illud? Ego uici mundum. Ergo res nobis est ac pugna cum aduersario iam presso & uicto. Quid itaq; perinde
 • 4 gloriar

gloriaris, quasi tu ex te, proprióque subegeris labore atque arbitrato, tam fortem hostem, uti erat dæmon in terris ante Christi accessum ad nos? Infelicissimi profectò omnium fuissetis animantium, si generi huic nostro suis in manibus derelicto nullam is attulisset opem, uenissetq; suppetias placatus, qui leo factus (ut inquit quidam) didicit capere prædam, hominemq; comedere. Qui quidem homo feralibus Leuiathan dentibus commolitus, planeq; pertritus, in stercorosum tam foedæ bestiae uentrem iam stercus ipse effectus descenderat. Atqui non frustra uisum illud fuit horrendum, in quo fimum edere humanum iuebatur Ezechiel. Id tamen cibi è spurcissima foedæ illius beluæ aluo egesti, nõ detrectauit altissimus, comeditq; cibum mortis: quo deglutito, in odoratissimáque suæ immensæ charitatis uiscera demisso, uitam illam, qua uiuunt animæ in Deo, non modò ab interitu reparauit, sed etiam elegantiorrem quàm prius fuerat, uno edidit partu. Nam semel mortuus est Christus, ut qui uiuunt, nõ iam sibi uiuant, sed ei qui pro illis mortuus est. Hinc Paulus clamat, Pretio empti estis. Quasi diceret, Iam uestri haudquam iuris facti estis, sed domini illius, qui uos non pollicito, sed præsentis comparauit pretio. Quid? iam abluti estis, iam iustificati estis in nomine domini nostri *I E S U* Christi, & in spiritu Dei nostri. Ecquid noster? Vicistis, ait, quoniam maior est qui in uobis est (En ille qui uicit in cruce uictorem) quàm qui in mundo (En ille qui uictus à mortuo, uitæ dominium amisit.) Et tamen hosti ad eum quem diximus modum prostrato nequam defant, qui etiamnum pertinacissimè adhærent, illiusq; fouent partes.

Ipsi de mundo sunt, ideo de mundo loquuntur: nos ex Deo sumus.